

Primorski dnevnik

Postnina plačana v gotovini
Abb. postale I gruppo

Cena 150 lir

Leto XXX. Št. 163 (8869)

TRST, nedelja, 14. julija 1974

PRIMORSKI DNEVNIK je začel izhajati v Trstu 13. maja 1945, njegov predhodnik PARTIZANSKI DNEVNIK pa 26. novembra 1943 v vasi Zakriž nad Cerknim, razmnožen na ciklostil. Od 5. do 17. septembra 1944 se je tiskal v tiskarni »Doberdob« v Govcu pri Gorenji Trebuši, od 18. septembra 1944 do 1. maja 1945 v tiskarni »Slovenija« pod Vojskim pri Idriji, do 8. maja 1945 pa v osvobojenem Trstu, kjer je izšla zadnja številka. Bil je edini tiskani partizanski DNEVNIK v zaslužjeni Evropi.

TEDEN DNI PO ODOBRTVI VLADNIH UKREPOV

Stranke se pripravljajo na boj v parlamentu proti davčnim ukrepom

Tudi socialisti in demokristjanska levica za spremembo ukrepov in za bolj pravično razdelitev davčnega bremena - Kmalu ukrepi za delno sprostitve kreditov

RIM, 13. — Pred tednom dni je vlada sprejela vrsto davčnih ukrepov, ki so povzročili odločen odpor ne samo pri delavcih, temveč tudi pri vseh strokovnih in stanovskih organizacijah proizvajalcev in trgovcev. Doselej se še točno ne ve, kaj bo treba pravzaprav plačati več kot doslej, razen površnega posrednih davkov, se pravi IVA, tudi na blago široke potrošnje.

Politične stranke se pripravljajo na oster boj v parlamentu za spremembo vladnih davčnih ukrepov. Spremembe ne bodo zahtevale samo komunisti in druge opozicijske stranke, temveč so tudi socialisti napovedali, da bodo v parlamentu skušali spremeniti nekatere ukrepe, tako da bo davčna obremenitev bolj pravično razdeljena na vse prebivalstvo in da ne bodo plačevali reševanja sedanje gospodarske krize samo delavci in nižji srednji sloj.

Zanimivo je, da se je danes ponovno oglasil član demokristjanske leve struje »bases Galloni« in izjavil, da vprašanje sedanjih tedaj ni samo v vladnih davčnih odlokih, temveč v tudi tem, čemu bodo ti odloki služili. Če se ne pojasnijo, kaj namerava vlada narediti z denarjem, ki ga bo dobila od davčne zaostrojitve, je razumljivo, pravi Galloni, da bo prišlo do velikega nezadovoljstva v državi, obenem pa se bo vnel nov spor med strankami vladne večine. Zato, poudarja Galloni, bo morala vlada med razpravo v parlamentu pojasniti, za kateri gospodarski razvoj se je odločila, s čimer bo

Po mnogih mesecih zmanjšanje uvoza

Tudi v juniju podražitev blaga široke potrošnje

RIM, 13. — Ministrstvo za zunanjo trgovino je sporočilo, da se je pretekli mesec znatno zmanjšal uvoz mesa in goveda ter različnih proizvodov. Po podatkih ministrstva, ki jih potrjujejo tudi prvi podatki statističnega zavoda, se je uvoz mesa zmanjšal za 39 odst., petrolejskih proizvodov pa za 9 odst. Ministrstvo poudarja, da je to izredno dober znak, saj je prvič, da se po toliko mesecih zmanjšanja uvoza, vzrok za zmanjšanje uvoza ni povečanje cen v italijanskem trgu, zlasti pa še v ukrepih, ki jih je vlada sprejela za omajevitev uvoza.

Po drugi strani pa cene stalno naraščajo. V mesecu juniju so se cene potrošnega blaga za delavske uradniške družine povisale za 1,9 odst., v primerjavi z majem in za 17,1 odst., v primerjavi z lanskim junijem. Največji vpliv na povisjanje cen v juniju je imela podražitev dnevnikov in periodičnega časnopisa.

PRVI KORAK K REŠITVI VLADNE KRIZE

Polk. Vasco Gonçalves novi predsednik portugalske vlade

Sestava vlade še ni znana, domnevajo, da bosta v njej spet sodelovala generalni tajnik KP Portugalske Cunhal in voditelj socialistov Mario Soares

LIZBONA, 13. — Polkovnik Vasco Gonçalves se imenovali za novega ministrskega predsednika začasne portugalske vlade. O tem je poročala danes zvečer general De Spínola. Sestava nove vlade še ni znana, domnevajo pa, da bosta v njej ponovno tudi generalni tajnik portugalske KP Alvaro Cunhal in pa socialistični voditelj Mario Soares. Tudi nekaj pripadnikov ljudske stranke, ki so se umaknili iz vlade, ki je ostal premier Palma Carlos, bo v njej verjetno ponovno sodelovalo.

Prva kriza portugalske vlade po 25. aprilu se je torej zaključila in politični opazovalci v Lizboni izključujejo možnost premika na desno. V zadnjih dneh je prevladovalo mnenje, da bo Spínola imenoval za novega ministrskega predsednika polkovnika Firmina Miguelia, treba pa je videti ali bodo tudi nekateri drugi častniki poleg Gonçalvesa stopili v vlado.

Spínola je danes imenoval majorja De Carvalha za brigadnega generala in mu poveril operativno poveljstvo v Portugalski funkciji, ki so jo ustvarili izrecno za Carvalha. Slednji je kot

znano vodil vojaški udar proti bivši fašistični vladi predsednika Salazarja.

Leone bo sprejel odvjetnika M. Pannello

RIM, 13. — Predsednik republike Leone je povabil odvjetnika Marca Pannello, voditelja italijanske radikalne stranke na posebno avdientco, ki bi morala biti v četrtek, 18.

Vse politične stranke se pripravljajo na razpravo, ki se bo kmalu začela v parlamentarni komisiji in v avli o davčnih ukrepih, ki jih je nedavno sprejela vlada. Opozicijska sporočila, da se bo odločno postavila za spremembo ukrepov, komunisti poudarjajo, da je treba te ukrepe popolnoma spremeniti, ker so krivični in obremenjujejo predvsem ljudi z nizkimi dohodki. Isto menijo tudi socialisti, čeprav so v vladi, in so že izjavili, da bodo tudi oni zahtevali v parlamentu nekatere važne popravke. Z njimi se strinja bolj ali manj tudi del demokristjanske leve. Socialdemokrati

tudi povedala, čemu bodo služile te žrtve.

Splošna stavka v žarišču razprave na prihodnji seji izvršnega odbora federacije CGIL, CISL, UIL

RIM, 13. — Tudi danes je tajništvo sindikalne federacije CGIL, CISL in UIL nadaljevalo z diskusijo o uvodnem poročilu, ki ga bo imel generalni tajnik CISL Bruno Storti na sejanju izvršnega odbora, ki se bo začelo v torko in bo trajalo tudi v sredo. Med današnjo diskusijo so razpravljali tudi o možnosti sklicanja splošne vsedrjavne stavke. S tem v zvezi je tajnik CISL Pierre Carniti dejal, da ne bi morebitno oklicanje stavke pomenilo nujno zgolj nekonstruktivno oporečništvo, temveč, da bi bil jasen dokaz vladi, da so delavske množice odločene ostro nasprotovati vladni gospodarski politiki, ki jih je hudo prizadela.

BORIS RACE IN POSL. BELCI O GLOBALNOSTI IN POSTOPNOSTI

SLOVENCIM HOČEMO VARSTVO IN PRAVICO NA OSNOVI HITRO URESNIČLJIVIH NORM

Z našim bojem izpričujemo vero v demokratični razvoj celotne družbe - V zadnjem desetletju spremenjeno vzdušje - Belci o načelu svobode, raznih oblikah zaščite in o sožitju

V tretji komisiji, ki se je ukvarjala z ustavno in pravno zaščito manjšin je prišlo do dokaz ostrih polemik, istočasno pa tudi zelo jasnih stališč, o načinu reševanja manjšinskega vprašanja. O tem je govorilo več poročevalcev, včeraj pa sta bili najbolj jasni in tudi politično odgovorni stališči, ki sta jih podala predsednik Slovenske kulturno gospodarske zveze Boris Race in demokristjanski poslanec Corrado Belci. Zaradi zanimivosti objavljamo obe stališči v zelo obsežnem izvlečku.

Boris Race je dejal, da se je težiče političnega boja na Tržaškem, Goriškem in Beneški Sloveniji osredotočilo na državni zaščit-

ni zakon po neuspelem izjavanju posebnega statuta londonskega memoranduma in po razočaranju nad neučinkovitostjo dežele Furlanija - Julijske krajine.

Takratni predsednik vlade Colombo je bil poudaril Race — je 1971. leta dejal slovenski delegaciji, da je treba ukrepe v prid Slovincem reševati postopno s splošnimi državnimi zakoni. To je včeraj zagovarjal tudi profesor Bartole in dokazoval dobrino, ki naj bi jih od takega sistema Slovinci imeli.

Slovinci hočemo le eno: naše varstvo in pravice naj bodo zakonite, zakonske norme pa učinkovite in v najkrajšem času izvršljive.

Zaradi socialno - gospodarskega položaja Slovincem in v pogojih tolikšne vsestranske podrejenosti v družbi, danes lahko trdimo, da se celo vpis v obvezno šolo ni več v tolikšni meri kazalec pravic, ki jih manjšina uživa, ker se asimilacijski proces uresničuje tudi pri tistih, ki so dokončali obvezno ali celo srednjo šolo. Torej čas ni naš zaveznik in je zato postal dejavnik reda. Najkrajšo pot do uresničitve naših pravic vidimo danes v državnem zakonu.

Dobro se zavedamo — je nadaljeval Race — stagnacije v italijanski družbi in počasnosti njenega demokratičnega razvoja. Ne moremo pa sprejeti te teorije, da počasni demokratični razvoj družbe linearno vpliva na priznavanje naših pravic, predvsem zaradi tega, ker smo vsaj za tržaško ozemlje imeli že deset let Posebni statut, ki vsebuje malone iste določbe v našo korist, kakor poznejši zakonski osnutki.

Ne moremo sprejeti tudi primerjave med bistveno drugačnimi kvaliteta, ki imata različne posledice. Ne moremo namreč primerjati posledic, ki jih ima ne-uzivanje pravic na narodno manjšino.

V zvezi s sprejemom pri Leoneju je Pannella dejal, da se bo v prihodnjih dneh posvetoval o vsej zavedi z vodstvom radikalne stranke.

bodo morali romati v potrditev v parlament.

Včeraj se je s potrditvijo resolucije in z izvolitvijo članov novega odbora zaključil v Trstu III. deželni kongres CGIL v ključnem delu resolucije je rečeno, da je naša dežela tako zaradi prisotnosti slovenske narodnostne skupnosti, katere kulturno bogastvo je treba zaščititi, ter zaradi internacionalistične tradicije njenega delavstva, se posebno občutljivo do problemov mednarodne politike in je treba zato preiti k politiki miroljubnega sožitja in sodelovanja med narodi.

DANES URADNI ZAKLJUČEK MEDNARODNE KONFERENCE O MANJŠINAH

Prodor sil, ki se zavzemajo za odprtost za sožitje in reševanje naših vprašanj

Skupna obvezujoča izjava vseh političnih sil ustavnega loka o zaščiti Slovencev - Izreden obojestranski politični interes za odprto mejo poudarjen v skupnem poročilu Klemenčič-Valussi

Danes izroče slovenski udeleženci konference skupno pismo predsedniku Zanettiju

Z včerajšnje tiskovne konference, na kateri so sodelovali predstavniki komisij in predsednik pripravljalega odbora. Od leve proti desni: Passerin, Pizzorusso, Jončić, Zanetti, De Mauro in Klemenčič

Predsednik mednarodne konference o manjšinah dr. Zanetti je včeraj na tiskovni konferenci povedal, da so bili do sedaj na konferenci prisotni predstavniki naslednjih manjšinskih skupnosti: Slovinci iz Italije, Slovinci s Korške, Galci, Kelti, Frižijci, Ladinici - Furlani, Baski, Okcitanzi, Alzačani, Bretonci, Irci, južni Tirolci, Korzičani, Katalonci, Ladinici, Madžari, Slovaki, Albanci, Italijani v Jugoslaviji, Rusini, Bolgari, Romuni, Sardinci, Grki iz južne Italije, Hrvati v pokrajini Molise, Albanci v južni Italiji, Romi, prebivalci Doline Aoste in Muslimani v Jugoslaviji. Skupno je bilo na konferenci prisotnih 754 delegatov, predloženih je bilo okrog 1.200 poročil, v razpravo pa je poseglo okrog 300 diskusantov.

Včerajšnja razprava se je dopoldne vršila v treh komisijah, popoldne je bila okrogla miza o pozabljenih skupnostih, danes pa bo ponovno plenarno zasedanje, na katerem bodo predsedniki oziroma poročevalci komisij podali zaključke dela komisij, predsednik pripravljalega odbora Zanetti pa bo prečital skupno zaključno poročilo.

Včeraj je v tretji komisiji, torej v komisiji za ustavno-pravno vprašanja na mednarodni manjšinski konferenci začel razpravo prof. Arduino Agnelli, ki je na dolgo razpravljaval o raznih videlih manjšinstva, kot se kažejo v tako imenovanih nacionalnih državah. Svoja izjavanja pa je zaključil z vprašanjem, ali smo danes že tako zreli, da bi dopuščali, da bi nacionalne manjšine sodelovale v odločanju o posameznih problemih v matični deželi; konkretno je navedel, da bi Slovinci, ki živijo v Italiji, ali koroski Slovinci posegli v zadeve v SR Sloveniji, jugoslovanski Italijani v zadeve v Italiji. Po njegovem bi to moralo biti dopustno.

Svitar Eberhardt Schulz je načel vprašanje različnih etničnih manjšin glede na njihovo odvisnost in prišel tudi do ugotovitve, da obstajajo nacionalne manjšine, ki nimajo matične domovine. Pri tem je omenil Baske in Makedonce. Na to mu je nekoliko pozneje odgovoril dr. Dzunov, Makedonec, ki je poudaril, da so Makedonci imeli svojo državo že v srednjem veku, da so se 1903. leta uprli za to, da bi prišli do svoje nacionalne države, da so se v času narodnosvobodilne borbe s samo borbo opredelili, novembra 1943 v Bihacu pa tudi formalno sprejeli načelo federativne ureditve Jugoslavije, 2. avgusta 1944 pa je bila s sklepom makedonskega sobranja, torej makedonskega parlamenta konstituirana makedonska državna skupnost, ki ima zagotovljeno svojo lastno državnost tudi v jugoslovanski ustavi.

Sledil je poseg predsednika SKGZ Borisa Raceta, ki ga v celoti objavljamo na drugem mestu. Za Racetom je spregovoril poslanec KPI De Carneri, ki je najprej podprl nedolostnost italijanskih vladnih oblasti pri reševanju manjšinskega problema Nemcev in Ladincev na Tridintinskem in v južni Tirolski, kjer v Bocenski provinci imajo Nemci in Ladinici zagotovljene pravice, njihovi sorodniki brž čez mejo province pa nimajo zagotovljene pravice. Ta svoja izjavanja je De Carneri povezoval z zakonskim predlogom KPI in PSI za rešitev tega problema.

Poseg doželnega svetovladca Dušana Lovriha objavljamo v nekoliko širšem obsegu na drugem mestu. Lovrih je na govorniškem odru sledil dr. Leopoldo Elia z rimske univerze, ki je svoj poseg začel z ugotovitvijo, da je manjšinski problematika na splošno težko pravno urediti in je v zvezi s tem bil mnenja, da bi bilo bolje manjšinski problematiko zakonsko urejati v okviru splošne italijanske zakonodaje — saj bi bilo na primer neumestno prednotirolski epaketi enostavno prenesti na slovensko manjšino v deželi Furlaniji - Julijski krajini, — v južni Tirolski je nemška manjšina kompaktno naseljena, v tci jo je slovenska manjšina v Furlaniji - Julijski krajini razpršena. Nato je dr. Elia prešel na prim. N'drskiški dolin in tu ugotavljal, da morebitne jezikov-

predsednik mednarodne konference o manjšinah dr. Zanetti je včeraj na tiskovni konferenci povedal, da so bili do sedaj na konferenci prisotni predstavniki naslednjih manjšinskih skupnosti: Slovinci iz Italije, Slovinci s Korške, Galci, Kelti, Frižijci, Ladinici - Furlani, Baski, Okcitanzi, Alzačani, Bretonci, Irci, južni Tirolci, Korzičani, Katalonci, Ladinici, Madžari, Slovaki, Albanci, Italijani v Jugoslaviji, Rusini, Bolgari, Romuni, Sardinci, Grki iz južne Italije, Hrvati v pokrajini Molise, Albanci v južni Italiji, Romi, prebivalci Doline Aoste in Muslimani v Jugoslaviji. Skupno je bilo na konferenci prisotnih 754 delegatov, predloženih je bilo okrog 1.200 poročil, v razpravo pa je poseglo okrog 300 diskusantov.

(Nadaljevanje na 10. strani)

Korak naprej

Mednarodna konferenca o manjšinah se bo danes končala. Udeleženci in opazovalci so soglasni, da je uspela in da je presegla pričakovanja. Tudi Slovinci smo zadovoljni, saj smo bili na konferenci učinkovito prisotni s kvalitativnimi prispevki in je na njej jasno prišla popolna enotnost v stališčih glede naših osnovnih zahtev. Zadovoljni smo lahko tudi zaradi podpore, ki smo jo prejeli od jugoslovanskih znanstvenikov, strokovnjakov in predstavnikov, in to v dvojnem smislu: Zadovoljni smo zaradi tega, ker so jugoslovanske izkušnje o reševanju nacionalnega vprašanja dragocen zgled za vse, in zaradi neposrednega prispevka matičnega naroda glede reševanja naših vprašanj.

Vse to pa seveda ne pomeni, da se je konferenca vrnila v oarčju nekake idile ter na silo ustvarjena soglasja. Prav obratno, prišlo je do ostrih polemik, do kresanja mnenj glede različnih stališč in o tem je tudi kronika včerajšnjega dne zelo bogata.

V tej zvezi moramo ponoviti, da gre predvsem za razliko glede osnovnega pogleda na reševanje naših vprašanj in torej za »postopnost« ali za »globalno« zakonsko zaščito.

Glede tega ni bila rečena dokončna beseda, saj gre za politično zapleteno vprašanje, ki bo zahtevalo še mnogo naporov. Narejen pa je bil korak naprej in to korak, ki je prišel do izraza v izjavah številnih udeležencev ter se zlasti v obvezi vseh strank ustavnega loka, ki jo zaradi njene važnosti na drugem mestu objavljamo v celoti.

Poleg tega je bila na konferenci poudarjena skupna volja večine in manjšine predstavnikov iz Jugoslavije kot tudi vseh italijanskih udeležencev, da je odprta meja v korist predstavljati element družbenja in ne element nasprotstva.

Danes bo še zadnje zaključno zasedanje, na katerem bo predsednik mednarodne konference o manjšinah dr. Michele Zanetti prečital zaključno poročilo. Ti zaključki pa že izhajajo iz dejstev, ki so v petindemnem znanstvenem delu prišli do izraza in ki so jih povedali tudi številni predstavniki slovenske narodnostne skupnosti. Nihče ne bo mogel iti mimo poglavljenih razprav o položaju slovenske manjšine v Beneški Sloveniji, nihče ne bo mogel več na primer na lahko govoriti o popisu prebivalstva, ki naj bi pogojevalo pravice manjšine. Prvič je na tako jasn način bila podčrtana in znanstveno temeljitna tesna vez med socialnim in gospodarskim razvojem ter prostorskim planiranjem in zaščito narodnostne manjšine.

Velika množina referatov in med njimi zelo veliko število referatov in poročil predstavnikov slovenske narodnostne skupnosti je osvetlilo vsa ta vprašanja. Številna pričevanja in referati pomenijo tudi resno opozorilo predvsem osrednjim oblastem, da je prišel skrajni čas, da prično na ustrezen način reševati odprta vprašanja slovenske narodnostne skupnosti.

(Nadaljevanje na 10. strani)

(Nadaljevanje na 10. strani)

DANES

pa so prav tako za nekatere spremembe, obenem pa menijo, da bo morala vlada v parlamentu, v odločilnih trenutkih, postaviti vprašanje zaupnice. Včeraj pa so finančni ministri skupno z guvernerjem »Banca d'Italia« sestavili osnutke ukrepov za delno odmrznitev kreditov za malo in srednjo industrijo. O tem bo kmalu sklepala vlada. Tudi ti ukrepi

SEJO SO POSVETILI OBRAVNAVANJU RESOLUCIJ

Na petkovi seji pokrajinskega sveta razprava o toponomastiki v Sovodnjah

Kritike svetovalcev prepočasnemu delovanju pokrajinskih organov
Odobrena, s pomisleki SDZ, resolucija o izvajanju zakona 865

V dolgi seji (trajala je štiri ure in pol) so pokrajinski svetovalci v petek ponovi razpravljali in odobrili vrsto resolucij, ki so bile na dnevnem redu že več mesecev. Šlo je v glavnem za resolucije, ki so jih komunistični svetovalci predložili ob proračunski razpravi, poleg teh pa sta bili v diskusiji še resolucija večine o izvajanju zakona št. 865 in socialistična resolucija o podpori sovodenjski občini glede dvojezične toponomastike.

Ze začetek seje je pokazal, da bo na njej vroča diskusija. Socialistična resolucija je obžalovala, da ostajajo dolge mesece tudi važne interpellacije brez odgovora. Odgovor nima n.p. poguma odgovorjati o smrtnem primeru v umobolnici, znano pa je, da so akti že pri državnem pravdniku. Nujno je razpravljati o avtocestni povezavi Slovenije. Liberalce Lugini je obžaloval, da niso bili izvoljeni vredstavniki pokrajine v razne ustanove in da je delo teh v marsikaterem primeru ustavljeno že več časa. Dejal je, da je v sedanjih pokrajinski upravi pomanjkanje delovanja, ki se odraža na vseh področjih. Komunist Poletto je omenil vprašanje cestne povezave s Slovenijo in predlagal ustanovitve delovne skupine, ki bi to stvar spremljala v sodelovanju z jugoslovanskimi omejnimi oblastmi. Demokristijan Zaccari je omenil vračanje univerze, Cijan pa je zahteval odgovor na vse interpellacije in vprašanja ter izrek željo naj bi kmalu uredili spominsko ploščo slovenskim zapornikom v Zdravščini med drugo svetovno vojno.

Svetovalci so nato preučili številne komunistične resolucije. Večino resolucij so svetovalci odobrili, za nekatere pa so glasovali samo predlagatelji. Šlo je za resolucije z zdravstvenega področja ter take, ki so zanimale kmetijstvo in občinske finance.

Do obširnejše debate je prišlo ko je prišla na dnevni red resolucija, ki jo so podpisali predstavniki večine Cijan (KD), Ferletič (ZDS) in Zorzenon (PSDI) o zakonu 865 in o razlastitvah. Komunisti so imeli svojo resolucijo in so zahtevali glasovanje zanj, socialist Waltritsch pa je predlagal spremembo v resoluciji večine, tam kjer pravi, da je treba na vsak način zavarovati neposrednega obdelovalca zemlje, ko gre za razlastitve zemljišč, kjer morajo graditi razne javne infrastrukture. Obvurajo naj se stoodstotno kmetije, v drugih primerih pa naj se ravnata kot z vsemi ostalimi. Za del socialistični predstavnik. Za spremembo predloga sta se izrekli tudi dva od treh predlagateljev.

teljev, Cijan in Zorzenon, Ferletičeva pa je bila proti in je pozneje, po obširni diskusiji glasovala proti tem spremembam resolucije strank sedanje sredinske večine. V njej je torej prišlo do prve javne razpake. Za popravljeno resolucijo v celoti so glasovali socialisti, socialdemokrati in demokristijani. Ob glasovanju druge, komunistične resolucije, na se so socialisti vzdržali, svetovalci večine in liberalce pa so bili proti.

Zadnje je bilo na vrsti vprašanje poimenovanja ulic v Sovodnjah. Socialistična Waltritsch, ki je že pred petimi meseci poslal predsedniku pokrajine pismo, v katerem ga je opozoril na nezalisan sklep za vodo za spomeniško varstvo in predlagal ustrezno resolucijo, je prikazal stalščice sovodenjske občinskega sveta. Ta je večkrat sprejel sklepe o poimenovanju ulic z imeni slovenskih zaslužnih mož. Vedno so bili ti sklepi zavrnjeni in volja demokratično izvoljenega občinskega sveta je bila tako od raznih funkcionarjev z zasfarelno fašistično mentaliteto okrnjena. Zavrnjeni so bili vsi sklepi, ki imajo čelo dati sovodenjskim ulicam imena Gregorčiča, Preglja, Sedeja, Ketteja, Trubarja, Cankarja, Levstika, Kosovca, Erjavca, Prešerna. Občinski svet v Sovodnjah je upravičeno protestiral, socialistični pokrajinski svetovalec je predlagal resolucijo, v kateri se obsoja tako podlo ravnanje nekaterih državnih ustanov in se izraža solidarnost z demokratično izvoljenim občinskim svetom v Sovodnjah in svojem prizadevanju. Predsednik dr. Chientaroli je s svoje strani, v imenu ožjega pokrajinskega odbora (KD, PSDI, SDZ) predlagal drugo resolucijo, v kateri se izraža želja, da bi čimprej uveljavili norme, o pristojnosti dežele na področju toponomastike. Ni pa bilo v tej resoluciji nobene omenbe o krivici, ki se je pripetila slovenski občini. Zaradi tega so se zastopniki raznih strank ločeno sestali, da bi usklajali oba osnutka resolucij. O tem bodo dokončno glasovali na prihodnji seji, ki bo v torek. Socialisti in komunisti so zahtevali, da se v resolucijo vnesi točno, zakaj je do nje prišlo. V torek bodo razpravljali tudi o resoluciji v podporo Stalnemu slovenskemu gledališču, ki so jo predlagali socialisti.

Boni za nakup knjig bodo na županstvu

Prejšnji teden so se na županstvu sestali predstavniki goriških

knjigarn skupno z odbornikom za šolstvo, da bi razpravljali o razdelitvi in uporabi bonov za nakup knjig. Do prejšnjega leta je namreč veljalo, da so dijaki kar na tajištvu šole napisali prošnjo za bone. Ko pa so jih dobili, so bone večkrat izročili knjigarnam šole konec oktobra ali prve dni novembra. Da bi letos ne prišlo do zakasnitve, so na seji sklenili naj dijaki naslovijo prošnjo neposredno na županstvo ter naj bone izročijo že prve dni oktobra knjigarnam.

Tudi letos bodo boni veljali za nakup knjig v višini 30.000 lir ter se jih bodo lahko poslužili dijaki tistih družin, katerih dohodek ne presega določene vsote, ki so jo določili na županstvu.

OBISK PRI NAŠIH LJUDEH V PODGORI

Ali bo «Eifflov» stolp končno rešil vaščane smradu in tovarniških odpadkov?

Velika in dolgotrajna škoda na vinogradih in v hišah - Trdoživost naprednega vinogradnika - Ob razvalinah nekdanjega prosvetnega doma

Če prideš v Podgoro iz Stražice preko obnovljenega mosta za pešce, si lahko tudi malo prehlajen, pa ti bo nos že od daleč napovedal, da si blizu kemične tovarne za ujetna vlakna. Oster smrad po gnojnici, zveplu in gnilih jajcih te spremlja na vsej poti preko mosta in še daleč preko njega. Mnogokrat, kadar veje veter od zahoda, pa te sploh več ne zapusti.

Da bi se mu malo umaknili, smo se zatekli prav do zadnje hiše za cerkvijo v Podgori pod hribom, kjer ima svoj dom Dori Klavčič, nekdanji odlični pevovalca iz šole pokojnega Ljuzeta Bratuža, od katerega se je z njegovim zborom s mehko slovensko pesmijo poslovl, ko mu je zločinska fašistična roka trgala nit življenja.

Našli smo ga v strmini za hišo, kjer je s pogledom božal nov nasad mladih trt. «Druglo leto bodo prvi rodile», je dejal Dori, kot bi uganil naše vprašanje in kmalu je med nama našel pogovor o trtah, o kmetijstvu v Podgori, o škodi, ki jo povzroča tovarna s svojimi kislinami na trtah in drugih pridelkih. Da, kemična tovarna je povzročila veliko škodo kmetijstvu v Podgori, pa v Ločniku in še dalje v Furlaniji, kakor pač zanaša vso, in zračni tokovi kislinse odpadke tovarne. Dori nam je povedal, da čutijo včasih ta smrad vse tja preko Sovodenj na Krasu. V Podgori so mislili, da jim bo malo zaščitil hrib, ki se dviga takoj za vasjo, vsaj kadar piha od te strani. Pa so smrdeli tokovi, zlasti v neposredni bližini tovarne, kjer je še nekaj lepih vinogradov, ki se s svojimi zelenimi površinami upirajo prodajalcem novim gradnjam in asfaltu, tudi tu opravili svoje uničujoče delo. Zlasti je bilo to očitno v prvih letih, ko so kisline temeljito razjedle zelene liste. To je bilo najbolj občutno, ko so škropili trte z vitrijolom in je potem del pomagal kislinam, da so požgale vse zelenje. Potem so vinograde nikoli opustili galico in so škropili trte z asporjem, ki je bolj odporen proti kemikalijam.

Seveda pa je bilo tudi to samo zasilno sredstvo in vedno več je bilo protestov ne samo od strani kmetov, ampak tudi delavcev, ki so tudi preko občinske uprave v Gorici zahtevali učinkovite ukrepe za odpravo kemičnih odpadkov, ki so zastupljali oči in celo vodo v Soči. Vodstvo elektrarne je moralo preobčiti vse bakrene žice napeljav s plastično preobliko, da jih je zaščitilo pred razjedajočimi kislinami. Stanovniki bližnjih, pa tudi bolj oddaljenih hiš v Podgori so morali zamenjati vse bakrene in medeninate kljube pri vratih in oknih, ki jih je zeleno prebarval razjedajoči oksid, z drugim bolj odpornim materialom.

Odšli smo še na drugi konec vasi, mimo vinogradov Kocjančiča, Sirkar in drugih slovenskih kmetovalcev, ki branijo s svojim delom slovenski značaj ne vase vasi, v katero prodira vedno številnejši tuji živelj in iz tovarniškega obdobja nas je spremljal visok stolp. «To je pa podgorski eifflov stolp», nam je pojasnila Severina, ki smo jo našli pri njenem krojaškem delu in pojasnila: «Tovarniška uprava se je končno le odločila za zaščitne ukrepe in so sezidali ta dimnik, ki je visok kar 65 metrov. Sedaj opravljajo na njem zaključna dela in pravijo, da bodo v njem tudi sežigali vse odpadke, da bo dim uhal prečiščen do 60 in več odstotkov ter ne bo več v taki meri okuževal ozračja in kvaril zdravja delavcev in prebivalstva na splošno».

Njen brat Vanko, ki si je ogledal tovarno tudi znotraj za prvi maj, je povedal o vrsti čistilnih naprav v kemičnem oddelku, kjer gredo v mazane vode skozi vrsto protočnih bazenov, da se na koncu skoro popolnoma prečiščene vračajo v Sonimski slovenski kmetijski naslednje vsote. Naslednje šole so dobile te vsote: Standerž 12 kron, Štamber 40 kron, Podgora 30 kron.

Še en podatek. Krajnim šolskim svetom so predsedovali: Jožef Kosev v Standeržu, Janez Knez v Števerjanu, Andrej Perco v Ločniku, Ivan Fonžari v Štmaru, Jožef Klanjšček v Pevm, Jožef Golob v Podgori, Andrej Jakl v Rupli, Alojzij Kovacič v Sovodnjah (tudi za šole v Gabrjah in na Vrhu).

m. w.

S SEJE OBČINSKEGA SVETA V GORICI

Sprejet predlog o spremembi regulacijskega načrta

O tem vprašanju, ki zadeva kmečke površine, so razpravljali skoro tri ure

Na petkovi seji občinskega sveta, o prvem delu te smo že poročali včeraj, so skoro tri ure razpravljali o spremembi regulacijskega načrta, in sicer glede možnosti gradnje na kmečkih površinah. Po dolgi razpravi, v katero so posegli skoro vsi svetovalci, so z večino glasov (proti so bili le fašisti, glasovanje je vzdržal predstavnik slovenske demokratske zveze) odobrili spremembo regulacijskega načrta, ki predvideva, da se na površinah, ki jih imajo za kmečke, lahko gradi le v primeru, če teren obsega deset tisoč kvadratnih metrov.

O potrebi spremembe je na dolgo in široko govoril odbornik za javna dela Agati, ki je poudaril, da spada sprememba regulacijskega načrta v okvir novih prijemov pri reševanju urbanizacije na Goriškem. Pred volitvami so v diskusijo posegli številni svetovalci: Fornasir (PLD) je dejal, da se strinja s spremembo, izrazil pa je nezadovoljstvo, da je do tega koraka prišlo prepozno, Paulin (SDZ) je poudaril, da je treba pri tej spremembi upoštevati problem kmetijstva. Dellago (PSI) je izrazil mnenje, da ta sprememba neposredno štiti tudi kmetijstvo. Istega mnenja je bila Pirella (PCD).

membo, izrazil pa je nezadovoljstvo, da je do tega koraka prišlo prepozno, Paulin (SDZ) je poudaril, da je treba pri tej spremembi upoštevati problem kmetijstva. Dellago (PSI) je izrazil mnenje, da ta sprememba neposredno štiti tudi kmetijstvo. Istega mnenja je bila Pirella (PCD).

Folklorna skupina «Danaj» danes na Gradu

Goriška občina priredi ob sodelovanju ustanove za srednjeevropska srečanja drevi ob 21. uri v dvorani pokrajinskih ustanov na goriškem gradu folklorni večer. Z vrsto zanimivih plesov in pesmi se bo občinstvu predstavila folklorna skupina «Danaj» iz Stražice na Češkem. Gostje bodo prikazali zanimive ples iz južne Moravske.

V ORGANIZACIJI SLOVENSKE PROSVETNE Z VEZE

Priprave za tretje srečanje v Železnikih se bližajo koncu

Z Goriškega bo odpeljalo deset avtobusov - V sredo v Doberdolu skupna vaja za člane vseh perskih društev

Priprave za tretje srečanje za meje v Železnikih, ki ga prireja goriška Prosvetna zveza, se bližajo koncu. Na Gorenjsko bo z Goriškega odpotovalo deset avtobusov (vsako prosvetno društvo, vključeno v SPZ je namreč najelo eno vozilo; izjema je «Oton Zupančič», ki bo imelo dva avtobusa), ki bodo v dolgi koloni vozili proti Železnikom. Kot smo že poročali, se bodo izletniki, skupno jih bo približno 600, kajti nekateri se bodo odpeljali tudi z osebnimi vozili, ustavili pri Urhu (pri Ljubljani), kjer si bodo ogledali domobransko mučilnico iz druge svetovne vojne. Tu jih bo zgodovinar seznanil z zgodovinskimi pomeni tega kraja.

V Železnikih bo na sporedu bogat kulturni program, na katerem bodo nastopili tudi zamejci. Z Goriškega bo odpotovala združena pevski zbor, ki ga tvorijo člani vseh pevskih zborov, vkljenjenih v SPZ, latinsčina, civilna vzgoja: 1. Emil Devetak, 2. Leopold Devetak. Italijanska in latinsčina: 1. Xenia Kocjančič r. Vižintin. Matematika in prirodopis: 1. Venceslav Devetak, 2. Danilo Rustja, 3. Marija Vittori r. Cigoj. Moške tehniške aplikacije: 1. Alfonz Korsič. Umetnostna vzgoja: 1. Vladimir Klanjšček. Telovadba: 1. Maja Morini r. Leban. Višje srednje šole: Latinsčina in grščina ter literarni predmeti v klasičnem liceju: 1. Milko Renar. Latinsčina in literarni predmeti na učiteljski: 1. Katja Faganel. Literarni predmeti: 1. Stanislav Bratinčič. Italijanska: 1. Majda Korsič r. Sfiligaj. Matematika in fizika na učiteljski: 1. Branko Ferlat. Prirodopis, kemija in zemljepis: 1. Lučka Komac. Slovensčina, latinsčina, zemljepis, zgodovina: 1. Ljuzka Devetak r. Kristančič. Strokovne šole: Tehnične in trgovske vede: 1. Vito Vesel r. Winkler. Stenografija in stroještje: 1. Sergij Dilica.

V Doberdolu skupna pevška vaja. Predsedniki vseh prosvetnih društev pa naj se na tem mestu zberejo uro pred, ob 20., kjer jim bodo obrazložili podroben program nedeljske prireditve.

Stalna imenovanja slovenskih profesorjev

V soboto so na šolskem skrbništvu objavili seznam slovenskih profesorjev, ki so bili, na podlagi točke 17 zakona 30.7.1973, štev. 477, vključeni v seznam stalnih profesorjev za nedoločen čas.

Niže srednje šole: Slovensčina, zgodovina, zemljepis, latinsčina, civilna vzgoja: 1. Emil Devetak, 2. Leopold Devetak. Italijanska in latinsčina: 1. Xenia Kocjančič r. Vižintin. Matematika in prirodopis: 1. Venceslav Devetak, 2. Danilo Rustja, 3. Marija Vittori r. Cigoj. Moške tehniške aplikacije: 1. Alfonz Korsič. Umetnostna vzgoja: 1. Vladimir Klanjšček. Telovadba: 1. Maja Morini r. Leban. Višje srednje šole: Latinsčina in grščina ter literarni predmeti v klasičnem liceju: 1. Milko Renar. Latinsčina in literarni predmeti na učiteljski: 1. Katja Faganel. Literarni predmeti: 1. Stanislav Bratinčič. Italijanska: 1. Majda Korsič r. Sfiligaj. Matematika in fizika na učiteljski: 1. Branko Ferlat. Prirodopis, kemija in zemljepis: 1. Lučka Komac. Slovensčina, latinsčina, zemljepis, zgodovina: 1. Ljuzka Devetak r. Kristančič. Strokovne šole: Tehnične in trgovske vede: 1. Vito Vesel r. Winkler. Stenografija in stroještje: 1. Sergij Dilica.

Italijanska: 1. Majda Korsič r. Sfiligaj. Matematika in fizika na učiteljski: 1. Branko Ferlat. Prirodopis, kemija in zemljepis: 1. Lučka Komac. Slovensčina, latinsčina, zemljepis, zgodovina: 1. Ljuzka Devetak r. Kristančič. Strokovne šole: Tehnične in trgovske vede: 1. Vito Vesel r. Winkler. Stenografija in stroještje: 1. Sergij Dilica.

Poletni vozni red Ribijevih avtobusov

Avtobusno podjetje Ribi obvešča, da bo v nedeljo, 16. junija, stopnje v veljavno poletni urnik za naslednje proge:

GORICA — GRADIŠČE. Odhodi iz Gorice (ob delavnikih): 6.45, 6.50, 7.45, 8.00, 9.15, 9.45, 10.30, 11.30, 11.45, 12.15, 12.45, 13.30, 14.30, 16.00, 17.15, 17.30, 18.30, 19.15, 20.00; (ob praznikih): 7.00, 8.00, 8.05, 9.15, 11.45, 12.30, 13.15, 13.45, 15.00, 17.15, 18.00, 19.00, 20.15.

GORICA — GRADEZ. Odhodi iz Gorice (ob delavnikih): 6.45, 8.00, 9.15, 11.45, 13.30, 18.30; (ob praznikih): 7.00, 8.05, 9.15, 11.45, 13.15, 20.15.

GORICA — PALMANOVA. Odhodi iz Gorice (ob delavnikih): 7.50 (samo ob ponedeljkih), 12.15, 18.15; (ob praznikih): 19.00.

GORICA — OSLAVJE — ŠTEVERJAN — GROJNA — GORICA. Odhodi iz Gorice (ob delavnikih): 6.50, 7.30, 10.00, 12.45, 13.30, 14.45, 18.20, 20.10; (ob praznikih): 14.30, 16.30, 20.05.

GORICA — KRMIN — MARIANO — GORICA. Odhoda iz Gorice (samo ob delavnikih): 7.00, 13.00, 20.15.

VOZNI RED VLAKOV

ODHODI
Proti Trstu: 0.33 (L); 5.44 (L*); 6.26 (L); 7.32 (D**); 7.55 (L); 9.09 (D); 11.09 (L); 13.27 (D); 14.03 (L); 16.26 (D); 17.11 (L); 18.31 (L); 19.06 (E); 19.50 (D); 21.42 (L); 22.55 (D); 23.03 (E**).

Proti Vidmu: 4.32 (L**); 6.27 (L); 6.55 (D); 7.20 (L); 7.56 (D); 9.35 (D); 11.10 (L); 13.05 (D); 14.01 (L); 14.43 (E****); 15.15 (L); 15.54 (D); 17.58 (L); 19.07 (L*); 20.04 (D); 21.13 (L); 22.23 (D); 23.37 (L).

Proti Jugoslaviji: 8.07 (L); 14.19 (L).

PROIHODI
Iz Trsta: 4.31 (L**); 6.23 (L); 6.53 (D); 7.17 (L); 7.53 (D); 9.34 (D); 11.06 (L); 13.04 (D); 13.59 (L); 14.42 (E****); 15.13 (L); 15.53 (D); 17.56 (L); 19.03 (L*); 20.02 (D); 21.11 (L); 22.22 (D); 23.36 (L).

Iz Vidma: 0.02 (L); 5.41 (L*); 6.24 (L); 7.30 (D**); 7.52 (L); 9.08 (D); 11.07 (L); 13.25 (D); 13.58 (L); 16.23 (D); 17.09 (L); 18.29 (L); 19.04 (E); 19.48 (L); 21.40 (L); 22.53 (D); 23.01 (E****).

Iz Jugoslavije: 10.33 (L); 17.18 (L).

(L) Lokalni vlak; (D) brzovlak; (E) ekspres.
(*) Vlak ne vozi ob sobotah in praznikih.
(**) Vlak ne vozi ob praznikih.
(***) Vlak vozi ob praznikih od 30. junija do 15. septembra.
(****) Vlak vozi samo ob delavniku pred praznikom od 28. junija do 14. septembra.

Kino

Gorica
VERDI 15.15—22.00 «Il polizotto è marcos». L. Merenda in R. Conte. Barvni film. Prepovedano mladini pod 18 letom.

CORSO 15.30—22.00 «Troppo rischio per un uomo solo». G. Gemma in S. Scott. Barvni film. Prepovedano mladini pod 14 letom.

MODERNISSIMO 15.00—22.00 «Luci della ribalta». C. Chaplin in L. Keaton.

VITTORIA Zaprt. CENTRALE Zaprt.

Tržič

AZZURRO 14.00—22.00 «R.A.S. nulla da segnalare». Barvni film.

EXCELSIOR 18.00—22.00 «Zardos». Barvni film.

PRINCIPE 17.00—21.00 «I dieci comandamenti». Barvni film.

DEŽURNA LEKARNA V GORICI

Danes ves dan in ponoči je dežurna lekarna Dudine, Trg sv. Frančiška 4 tel. 21-24.

DEŽURNA LEKARNA V TRŽICU

Lekarna S. Antonio, UL. Romana, tel. 40-497.

BRSKANJE PO STARIH DOKUMENTIH

V današnjih zamejskih krajih na Goriškem je bilo pred sedemdesetimi leti veliko učencev

V šolskem letu 1904-05 je slovenske osnovne šole obiskovalo kar 99,1 odstotka šoloobveznih otrok - Slovenska osnovna šola je bila tudi v Ločniku: v njej je bilo kar 46 učencev

Pred sedemdesetimi leti je bilo v naših krajih zelo veliko otrok. V kmečkih družinah so imeli veliko otrok, ker so jim ti potem služili v delu na polju. Precej jih je pomrlo že v mladih letih, vendarle pa je bilo ne le v krajih, ki so danes v goriškem zamejstvu, marveč na vsem Goriškem, zelo veliko število šoloobveznih otrok. Hočemo tu analizirati podatke o šolstvu v letu 1904-1905, ki smo jih povzeli po »poročilu o stanju ljudskega šolstva v okraju goriškem«, ki ga je sestavil takratni c. kr. okrajni šolski nadzornik Franc Finžger. Poročilo je bilo tiskano leta 1905 v Gorici, v Narodni tiskarni. Goriški okraj v šolskem oziru je takrat zavzemal področje 67 šolskih občin, v njih je bilo 85 šol; na celotnem področju, ki je zavzemalo skoro celotno nekdanjo Goriško, je bilo 12.631 šoloobveznih otrok od 6. do 14. leta starosti; šole je obiskovalo 12.099 otrok, kar pomeni 99,1 odstotka vseh. To je zelo lep odstotek za naše prebivalstvo.

Od krajev, ki so danes v goriškem zamejstvu, so v ta okraj spadale šole v Standeržu, Sovodnjah, Gabrjah, Rupli, Vrhu, Dolu, Ločniku, Podgori, Pevm, Štmaru in Števerjanu. Ni v tem seznamu Doberdoba, niti ni šol v tedanji občini Gorica; ta dva kraja nista spadala v »goriški šolski okraj«. Zaradi tega ne bomo mogli našim bralcem postreči danes s tovrstnimi podatki.

V vseh zgornaj omenjenih krajih smo imeli 1.602 šoloobvezna otroka, šole pa je obiskovalo 1.439 otrok. Velika večina je obiskovala ljudsko šolo prve stopnje (od 6. do 12. leta), manj pa šolo druge stopnje (od 12. do 14. leta). Učiteljska je bilo malo, kot ste di iz spodaj navedenih seznamov. Precej otrok tudi ni obiskovalo šol, to bodisi zaradi bolezenskih kot drugih družinskih razmer (nekatere starši so otroke raje na polju), doma, da so jim delali na polju). K sreči pa teh, razen v nekatere hišah, ni bilo veliko.

Podatki naše razpredelnice so zelo zgornji in naši ljudje, ki so živeli danes v istih krajih, ki so

v tej razpredelnici omenjeni, bodo lahko primerjali takratno stanje šolstva z današnjim.

Našim bralcem lahko postrežemo tudi z imeni učiteljev in učiteljic, ki so imeli opravka s takratno šolsko otročadjo. To seveda da velja za šolsko leto 1904-1905, kajti tudi takrat je bilo premeščanje učiteljev na dnevnem redu. Le malokdo je ostal v istem kraju več časa.

V Standeržu so imeli tri razrede. Učili so Leopold Furlani (rojen v Rihemberku 1854), Ida Vergera (r. v Gorici 1871) in Karolina Gostiša (roj. v Standeržu 1879). V Dolu sta bila dva razreda: poučevala sta Edmund Čibej (r. v Lokavcu 1862) in Katarina Bostancig (r. v Gorici 1881). V Števerjanu so imeli dva razreda, imeli pa so dva stalna in dva poročila učitelja. Poučevali so Davorin Cencič (r. na Sedlu 1863), Henrik Klavara (r. v Trstu 1878), Ana Lukman (r. v Gorici 1867) in Marija Jamšek (r. v Gorici 1884). V Gabrjah so imeli samo en razred, v katerem je poučeval Tomaz Lukančič (roj. v Kamnjah leta 1848).

V Ločniku je bila poleg domače italijanske šole tudi slovenska italijani so tu imeli štiri razrede in 361 učencev, slovensko šolo je o obiskovalo 46 učencev, ki so imeli sicer samo en razred ter dva učitelja Poučevali so Marija Struclj (rojena v Gorici 1774) in Josipina Šrebernič (roj. v Solkanu 1844).

V Štmaru so imeli en razred v katerem je učil Anton Kutin (r. v Trstu 1876), v Pevm pa dva razreda, v katerih sta učila Edvard Princič (r. v Gorenjem Cerovem 1862) in Leopoldina Kernik-Rott (r. v Ljubljani 1849).

V slovenski šoli v Podgori je bilo skupno 231 otrok. Tu pa je bila tudi italijanska šola, v katero je hodilo 49 otrok. Na slovenski šoli so poučevali Josip Budal (r. v Podgori 1861), Artur Kodrič (r. v Šmarjah 1875), Marija Urbančič (r. v Staroselu 1859), Emilija Klančič (r. v Podgori 1882). V italijanski šoli je bil za učitelja Josip Ceschia iz Slovrenca.

V Sovodnjah so imeli dva učitelja: Ivana Benka (r. v Staroselu 1842) in Josipino Jug (r. v Bovu 1863). V Rupli je bil za učitelja Ante Ferlat (r. v Mirnu 1875), na Vrhu pa Josip Balič (r. v Šempetru 1854).

Poleg ljudskih šol so imeli v Podgori še dva javna slovenska otroška vrtca, ki ju je vzdrževala domača občina, v Pevm pa je bila zasebno zabavišče društva sv. Cirila in Metoda. «Legia nazionala» pa je imela zasebni otroški vrtec za italijanske otroke v Podgori, kamor pa so vabili tudi otroke slovenskih družin.

Za opremo in vzdrževanje šol so skrbele občine. V tem šolskem letu so domače občine dale za nakup učil in drugih potrebščin revnim šolskim otrokom ali za pomožne šolskih knjižnic naslednje vsote. Naslednje šole so dobile te vsote: Standerž 12 kron, Štamber 40 kron, Podgora 30 kron.

Še en podatek. Krajnim šolskim svetom so predsedovali: Jožef Kosev v Standeržu, Janez Knez v Števerjanu, Andrej Perco v Ločniku, Ivan Fonžari v Štmaru, Jožef Klanjšček v Pevm, Jožef Golob v Podgori, Andrej Jakl v Rupli, Alojzij Kovacič v Sovodnjah (tudi za šole v Gabrjah in na Vrhu).

m. w.

ŠOLSKA OBČINA	ŠOLOOBVEZNI			OBISKOVALCI			OBISKOVALCI	OBISKOVALCI	NISO			
				JAVNE						ZASEBNIH ŠOL	STROKOVNIH	OBISKOVALI
	OTROCI			LJUDSKE ŠOLE								
6-12 let	12-14 let	Skupno	6-12 let	12-14 let	Skupno		KMETIJSKIH ŠOL					
ŠTANDREŽ	213	72	285	194	62	265	14	14	1			
SOVODNJE	106	38	144	98	35	133	—	10	1			
GABRJE	51	14	65	51	14	65	—	—	—			
RUPA	62	16	78	62	16	78	—	—	—			
VRH	50	13	63	05	13	63	—	—	—			
DOL	120	31	151	111	30	141	—	—	10			
LOČNIK	23	24	47	23	23	46	—	—	1			
PODGORA	191	64	255	177	54	231	—	24	—			
PEVMA	163	41	204	124	26	150	—	47	7			
ŠTMAVER	44	12	56	43	11	54	—	—	2			
ŠTEVERJAN	171	83	254	154	77	222	—	—	32			

OB 12. FESTIVALU ZNANSTVENOFANTASTIČNEGA FILMA V TRSTU

Zadrega sodobne fantazije

Skoraj vsi filmi obrnjeni k zemlji in njenim sedanjim stiskam in problemom

Letošnji festival znanstveno-fantastičnega filma je bil kaj malo fantastičen, vsaj v svojem prvem delu. Skoraj vsi filmi so bili obrnjeni k zemlji in njenim sedanjim stiskam in problemom. In presenetljivo: začelo se je s problemi malih narodov, z dvema belgijskima filmoma, ki sta oba, tako ali drugače, diskutirala o flamskih jezikovnih in nacionalnih problemih. A bolj na fantastični kot na fantastičen način. *«Tam, kjer ptice kašljajo»* Franca Buyensa je radosten baletni film mladih ljudi, ki nam dopoveduje, da so tako nacionalna kot ekološka vprašanja, napr. vprašanje čistega zraka, rešljiva z razumom in demokratično strpnostjo. Nadvse čudovita je koreografija Lydie Chagoll. Bolj mračni je bil drugi belgijski film *«Nekega večera, vlada»* Andreja Delvauxa z Yvesom Montandom in Anouk Aimée, ki nas je postavil v sredo francosko-flamskih jezikovnih sporov. Yves Montand je profesor lingvistike, ki zapusti študentske nemire in na nekem slabi potovanju v čudnih okoliščinah izgubi iz vlaka ter se z dvema kolegom znajde v obupno prazni, mračni, močvirnati pokrajini. Po mučenem prenočevanju in dolgem peščenju pridejo v mesto, kjer govorijo ljudje, ki niso niti ljudje, ampak neke vrste čudoviti, domiselni in oblikovno donatni – a film na žalost nima dramatične napetosti.

Samo Američani se še vedno trdno oklepajo svojih tradicionalnih oblik in tem. *«Norci»* (George Romero) prikazuje moč vojaške diktature, ko neko mesto zajame skrivnostni virus, ki mu znanost ni kos. *«Živ je»* (Robert Cohen) je izredno spretna grozljivka o otroku-počasti, ki brž ko skoči iz materinega telesa, že u-morji zdravnika in potem še nič koliko ljudi. Samo *«Tema zvezd»* (John Carpenter) in *«Zvezd sodnega dne»* (Lee Sholom) sta nam pokazala spet podoba fantastičnih vesoljskih potovanj in stisko človeštva ob njegovem koncu.

Letošnji festival je bil torej tako po številu filmov kakor tudi po domiselnosti in fantastični znatno revnejši od prejšnjih. Čelo na področju kratkega filma, kjer so nekoč tekmovali Jugoslavo s Francozi, Čehi, Belgijci, Kanadci in drugimi, letos ni bilo imenitnih in igrihiv domisljic, ki so dominirale in navduševale občinstvo v prejšnjih letih. Kratki film mora vrtati v temeljne filozofske probleme, odkrivati absurde in smisla in nesmisle, trkati na vest človeštva. Vsega tega letos ni bilo.

In zdaj se lahko vprašamo: kaj se dogaja s svetovno fantazijo? Sta res hladna znanost in tehnologija postali bolj fantastični od

fantazije same in je zaradi tega fantazija zabredla v krizo? So umetniške spekulacije o prihodnosti za vselej uklenjene v verige stalnih formul, ki so postale že oguljene in nezanimive? Ali pa morda misel na prihodnost nenedoma ni več vznemirljiva?

In kaj sploh je prihodnost? Nejasna rezultanta nasprotujočih si družbenih sil, ki ji nihče ne more uganiti podobe in smisla? Nepremagljiva in neosvojljiva volja nadčloveškega duha, nekega božanstva, ki vse vodi in usmerja? Determinirano dogajanje, ki ga določa hladni kompjuterski račun? Uneljavitevolje močnejšega? Je podoba prihodnosti skrita v naravi sodobne naglo se razvijajoče elektronske tehnologije? Je moč uganiti s študijem narave elektronskih računalnikov, laserjev, zarkov, transportnih sredstev, raket, vesoljskih potovanj itd? Je prihodnost skrita v današnjih tehnoloških projektih in laboratorijskih eksperimentih?

Je prihodnost sploh lahko pro-

jektirana? Če ni, kako se dogaja?

Vsako je prisiljen, da planira svojo prihodnost, a vsako se obenem tudi zaveda nesigurnosti takšnega početja. Prihodnost danes morajo planirati vse države in celo skupine držav – toda ali jo lahko planira tudi človeštvo v celoti? Je možen dogovor, sporazum, soglasno prizadevanje, skupna pot k nekemu določenemu cilju – saj smo vendar vsi skupaj obsojeni na življenje na tej isti vesoljski ladji, ki ji pravimo Zemlja? In kakšnem cilju? Se je mogoče sporazumeti o cilju? Je mogoče zavest človeštva poenotiti, urediti, usmeriti? In z zavestjo usmeriti in poenotiti tudi vse najvažnejše družbene akcije, varovati čistost naravnega okolja, zagotoviti hrano in življenje vsem, eliminirati nevarnost vojn?

Elektronska integracija sveta, «svetovna vasa», je dejstvo. Toda ali ne rastejo in se utrjujejo tudi BORIS GRABNAR

(Nadaljevanje na 8. strani)

OBRAČUN TRETJE SEZONE 1973/74

Skoraj pet tisoč gledalcev na predstavah gledališča SAG

31 predstav, od teh 27 celovečernih in 4 vzporedne - Prvi domači satirični kabaret - Gostovanja po rsem zamejstvu in v matični Sloveniji - Kako naprejš?

Dinamična in nekonzervativna repertoarna izhodišča, snovitost repertoarne izbora, načrtno uvajanje sodobnega gledališkega prepričanja (s katerim sam se seznanja) in v sočlil med samim delom kot tudi v končnem izdelku, se pravi ob realizaciji predstav, in porast obiskovalcev in končno dokaj številne predstave so nemara najzvojnije predstave, ki pričajo o tem, da je bila pravkar minula sezona Slovenskega amaterskega gledališča v Trstu, gesta edinega mestnega gledališča, ki ga vodijo in v njem delujejo nepoklicni gledališčniki, v primerjavi s profesionalnimi, uspešnejša. Pravkar izražena ugotovitev, da nemara naša potrditev v podatkih ki jih tu posredujejo. V sezoni 1973-74 je SAG pripravilo prav tako kot v lanskí sezoni, 31 predstav, od katerih 27 celovečernih (lani 23) in

4 vzporedne (lani 8). Kljub napovedi, ki je naznanjala premiere treh del, je gledališče zaradi hudih organizacijskih in finančnih ovir bilo primorano spremeniti svoj začetni repertoar na načrt in tako uveljaviti dve deli. To je bil prvi domači satirični kabaret «Diaka v jaju» avtorjev Miroslava Košute, Adrijana Rustja, Sergeja Verča in Atilija Kralja ter drama Igorja Torkarja. To delo je prišlo v repertoar šele po neprijetni odločitvi vodstva gledališča, da zaradi bolezní v ansamblu ni mogoče nadaljevati z vajami za krstno slovensko izvedbo igre Bertolta Brechta «Izjema in pravilo». Odločitev je bila še toliko bolj neprijetna, ker so bile priprave za predstavo že v svoji končni fazi in bi premiera tega dela nedvomno pomenila, vsaj v stremeljenjih in ho-

tenjih uprizoritelj in vodstva gledališča, izjemni gledališki dogodek v slovenskem amaterskem gibanju. Satirični kabaret «Diaka v jaju» si je na 17 ponovitvah ogledalo skupno 4.314 gledalcev ali povprečno skoraj 250 obiskovalcev na predstavo. drama Igorja Torkarja je ogledalo 632 gledalcev ali povprečno skoraj 60 obiskovalcev na predstavo. Poleg teh 27 predstav je gledališče pripravilo oziroma sodelovalo na dveh Prešernovih proslavah in enem prazniku AFŽ ter obnovilo svoj lanski večer umetniške besede «Pesem, ljubezen in smrt». Skupno tedaj 4 predstave s 628 gledalci.

Če primerjamo pravkar navedene številke z lanskimi, ali celo s številkami prve sezone, lahko ugotovimo da je SAG letos imelo skupno skoraj 5.000 obiskovalcev (točno število 4.942) proti 3.365 gledalcem v lanskí sezoni in 1.120 gledalcem v prvi sezoni. Podatek je kakopak nadvse zadovoljiv, hkrati pa opozarja tudi na to, da bo v prihodnje nemara potrebno še trdneje in načrtno delati, saj si ne moremo odmisliiti «vanitete od kvalitete, ki pa je predpogoj za kate-

rolski delo. V letošnji sezoni je SAG obiskalo s svojimi predstavami 19 krajev na Tržaškem, Goriskem, Koprskem, v sezonski občini in v ostali Sloveniji. V matični dvorani p.d. «Ivan Cankar» pri Sv. Jakobu, kjer je gledališče od ustanovitve nastopal, je bilo 19 predstav. V Repnu, Lovku, Stanjevu, Trebčah, v Trstu in v Dolini. Med pomembnejše gostovanja: prvo gostovanje na Goriskem (v Gorici in v Sovodnjah), izredno človeško in gledališko tople sprevod v ortopedski bolnišnici v Valodrti, udeležba na «Teden slovenske drame» v Kranju, dve organizirani predstavi za dijaško mladino (ena v Trstu, ki pa se zaradi organiza-

cijskih pomanjkljivosti ni povsem obnesla ter ena v Koprju, kjer so si predstavo «Požara» ogledali dijaki koprskih industrijske, ekonomske šole ter gimnazije), nastop SNG v gostini «Križman» v Repnu, kjer je 20 let niso imeli gledališke predstave in je bil zategadelj nastop gledališča pravi kulturni dogodek ter končno uspešno sodelovanje na I. področnem srečanju gledaliških skupin Slovenije v Idriji. Tu je SAG predstavilo Torkarjev «Požara», ki ga je strokovna komisija za XVII. republiško srečanje gledaliških skupin Slovenije ocenila kot delo, ki «vsebuje izredno veliko motivov, ki se med seboj sicer bolj ali manj spretno prepletajo, v glavnem pa jih polovica ostane odprti in nedorečeni». Kljub tej moti heterogenosti, ki je najbrž botrovala odločitvi, da «Požara» ne sodeluje na spletnem srečanju v Celju, je komisija ugotovila, da je režija sicer poskušala ustvariti čim bolj enoten vtis in da je bila le-ta «iznadljiva, domiselna in domisljena».

Prihodno sezono bo SAG vstopilo v svojo četrto leto dela, kar je prav gotovo pozitiven podatek, saj moramo pomisliti, da je SAG tako rekoč zraslo iz nič ali bolje iz brez kakršnekoli gledališke ali vsaj kulturne prosvetne tradicije. Samo je raslo in doraslo, to, kar danes je. Pomemben čini-telj v kulturnem snovanju naše narodnostne skupnosti v Italiji. Res pa je tudi, da SAG vstopa v no-povedno s istimi nerešenimi problemi organizacijskega in finančnega značaja, ki so bili prisotni že ob ustanovitvi in se bolj ali manj prodirajo v večje sklope vsa ta leta. Med ta vprašanja ne gre prezehtiti niti čiste kulturne specifi-ke, ki naj bi jo to gledališče še-melo v kulturo naše skupnosti. Še zdaj, po treh letih aktivnega delovanja, ni nekatere povsem jasno, kaj naj bi bilo SAG in katera naj-bila njega kultura vloga. Prosvetljenjska, uveljavljena, vloga gledališča, ki naj bi zadovoljevala tradicije gledališkega amate-rizma pri nas? Kakšen repertoar naj igra SAG?

S. V.

revije

MLADIKA 5-6

Pomembni dogodki, ki so šli mimo in ki so pred nami, so navdihnili Francu Mlačju uvodno razmišljanje o septembrskih «študijskih dnevih v Dragi». Ta se-stavek, kakor tudi istega avtorja z naslovom «Denar in javno življenje naše manjšine», sta nane-njena v premislek in razpravo skorajšnji manjšinski konferenci v Trstu. Sicer pa prinaša revija novelo Irene Žerjavlove «Bajka o ljubezni», ki je prešla tretjo na-grado na natečaju «Mladike», Saše Martelanca razmišljanje o «narodu med svobodo in prisilo», pre-vod pridige z naslovom «Škof za pravice Baskov», Maska Šaha se-stavek «Demokracija revolucija šol», Zadravčeva spomine «Ge-stapovci v Mariboru» (ob 30-let-nici), prispevek za «novelo mla-dih», Mirka Kunčiča sestavek o «ugrabitvi primorskega rojaka v Argentini» (Jožeta Ludvika), ob-čajne rubrike, ocene in pregled zamejske in zdomske literature. Martin Jenjinar piše tokrat o prekmurskem pisatelju v emigra-ciji Franku (včasih je bil Franc ali Feri) Bükviču in o Vinku Be-ličiču. Nekaj je tudi pesmi, iii-sem uredništvo in pa razpis III.

EMIL FRELH

OB 140-LETNICI PISATELJEVEGA ROJSTVA

Življenje in delo Frana Erjavca

Goriški Slovenci so mu postavili le nagrobnik

Fran Erjavce se je rodil v Ljubljani 4. septembra 1834, torej pred stoštridesetimi leti. Bil je tretji od starih otrok, ki so se rodili v Erjavčevi družini. Za tedanje čase so kar dobro živeli ker je bil oče Mihael v mestni klavnicni za paz-nika, ter je dovolj služil, zato niso poznali pomanjkanja. Toda zla usoda je kmalu neusmiljeno posegla v življe-nje te mirne in srečne družine. Neke noči so surovi in vinjeni de-lavci iz klavnice tako hudo pretep-li paznika Mihaela Erjavca, da je čez nekaj dni umrl. V Erjavčovo družino, ki je po tem strahotnem dogodku ostala brez skrbnega oče-ta, sta se vselili pomanjkanje in revščina. Malemu Francu, poznejšemu pisatelju, je bilo tedaj komaj štiri leta.

A kot bi ne bila dovolj tragična izguba očeta, so Erjavčevi otroci izgubili kmalu zatem tudi mater. Ta se je nekaj let po moževi smrti spet poročila ter je prevzela v na-jem gostilno in ko je ob neki pri-liki stekla po strmih stopnicah v klet, je tako nesrečno sporsnila in padla, da je obležala na mestu mrtva. Tako je Franc ostal sirota, brez očeta in matere. Od tedaj sta zanj skrbeli teta in babica ter mu pomagali, da je lahko obiskoval šo-le in postal to, kar bi brez njune pomoči nikdar ne dosegel. In ko pišejo njegovi življenjepisni, jima je ostal zelo hvala.

Prva šolska leta so bila trda in polna težav, ker mu je zlasti nem-ščina delala hude težave. Toda že po nekaj letih je premagal to ne-všečnost ter postal v vseh predme-tih odlični dijak. In kot je bil mar-ljiv v šoli do obveznega učenja, je bil enako vreden in doveden tudi do učenja izvenšolskih predmetov. Mnogo časa je posvečal slovensči-ni, za katero se je navduševale sku-paj z nekatimi svojimi sošolci. Bili so to: Simon Jenko, Josip Stri-car, Ivan Tušek, Valentin Zarnik in še drugi. Z navdušenjem so prebi-rali Prešernove pesmi, ki so izšle približno takrat in tudi Bleiweis-ke «Novice» ter so snovali lepe načrte za srečno bodočnost svoje domovine. Vsi ti odlični dvajsetletni sanjavi «fantje» so se zbrali leta 1854 ter ustanovili skromno slo-vensko društvo in izdali na roke pi-san list «Vaje». Seveda je v ta list pisal tudi Erjavce ter je prav-tam objavil svoj zanimiv spis «Mravlja».

Po prestatnem zlostnem izpitu na Dunaju leta 1859, je postal učitel na realnih šolah, ter je bil že naslednje leto nameščen v Zagre-bu. In čeprav si je v hrvaški prestolnici, kjer je preživel enajst let, pridobil prijateljev, ter so ga v tamkajšnjih kulturnih krogih zelo cenili in spoštovali, ga je vendarle, kot dobrega Slovence, vleklo na Slovensko – svojo domovino. A te-danje razmere v Avstriji so bile ponesrečeno slovenskim narodom zelo nenaklonjene, ter so, na primer, slovenske učitelje pošiljali službovat izven domačega kraja, na Slovensko pa nastavljal tujerodce. Toda po pritiskom novih političnih dogo-dkov, ki so se tedaj odigrali v Avstriji (vojna z Italijo in Prusijo), so se začele razmere za slovenske narode, posebno na kulturnem po-dročju, boljšati. Slovenski poslanci v dunajskem parlamentu so se med dru-gimi odločno zahtevali, da se v slo-venskih deželah uvede slovenščina v šole.

In res so avstrijske šolske oblasti, hoočé nočé, nekoliko popustile ter je tudi naš slovenski jezik našel pot in dostop v razne šole. Toda manj-kale so počne, zlasti strokovne knji-ge, katere je bilo tedaj takoj pri-praviti in napisati. Pri tem poztvo-valnem in plemenitem delu se je posebno Erjavce odlikoval. Na vsa-ko vabilo in prošnjo za sestavo in pripravo kakršnekoli knjige, se je vselej odzval in brez oklevanja ta-koj pripravlil.

In ko je tako tudi slovenščina prišla v šoli do svojih pravic, so mnogi slovenski profesorji in učitelji, in med njimi seveda tudi Erja-vec, ki so bili razpršeni po raznih avstrijskih deželah, začeli upati na službeno mesto v svoji domovini in Slovenskem. In res je bil Erjavce kmalu imenovan za profesorja na goriški realki, kamor je prišel leta 1871.

Tega prihoda so se goriški na-predni Slovenci zelo razveselili, ker so videli v tem že priznanem pri-rodoslovcu in pisatelju, odličnega kulturnega delavca, ki jim bo goto-vo pomagal pri težavnem delova-nju za razvoj slovenskega ljud-stva v tem važnem predelu Pri-morske. Upanje goriških Slovencev se je povsem uresničilo, kajti Er-javce se je tudi na novem mestu ta-koj oprjel dela, bodisi svojega po-ključnega na šoli, kot tudi onega na kulturnem področju. Tukaj so mu postali dobri prijatelji, sodelavci: Simon Gregorčič, Fran Levce, dr. Tonkili, dr. Lavrič, dr. Anton Gregorčič in še drugi. In čeprav je bilo v tedanji majhni Gorici, kjer so govorili predvsem furlan-ski in italijanski, ter je bilo živ-ljenje v primeri z bogatim in ši-rinim Zagrebom res zelo skrom-no, se je Erjavce vseeno kmalu živ-el v nove razmere, ter se poču-til zadovoljnega, ker je pač živel med svojimi brati in v svoji do-movini.

Slovenska družba se je zbirala v tamkajšnji čitalnici in je s tako odličnimi možmi kmalu postala vo-dilno središče vsega javnega, zla-sti kulturnega življenja na Goriskem. In ves čas svojega bivanja v Go-rici – da svoje prerani smrti – je bil Erjavce zelo vplivna osebnost tega slovenskega središča; njego-va beseda je mnogo veljala, enako tudi njegove strokovne ocene, poseb-no na jezikovnem področju, so bi-le zelo upoštevane. Tudi Gregorči-čovo prvo pesniško zbirko iz le-ta 1882 je pregledal in jezikovno popravil. Sploh je bil velika in od-lična kulturna osebnost!

Med prostim časom je zelo rad zahajal na sprehode v bližnjo okoli-co, a tudi dalje do Trnovskega gozda, v Slov. Benečijo, na Furlan-sko, Tolmino na Krasu ga je mnogokrat zaneslo. Povsod je vse opazoval in vse z zanimanjem pre-gledoval ter si vse beležil. Na ta-kih potovanjih ga je včasih tudi kaj nepredvidenega doletelo.

Nekoč je zasel v bližino Trnov-skega gozda in na polju pri Laznah so ga ljudje zamenjali za pobelega «gravrja» (razbojnika), ter so ga hoteli prijeti in odpeljati v Če-povan na županstvo. Le s težavo se mu je posrečilo prepričati jih, da ni «gravr» ampak profesor iz Go-ricice. Končno se je stvar pojasnila: iz Čepovana so dobili življenje v Laz-nah obvestilo, da je iz zaporov v Gradski zbežalo nekaj «gravrjev», ter da se verjetno klatijo tudi v tistem kraju. In tako je le malo manjkalo, da niso kmetje iz Lazna odpeljali Erjavca kot potepuha v Čepovan!

Nasprotno kot v Laznah se mu je godilo v neki vasi na Krasu, kamor je slučajno zasel, prav ko so se pripravljali na «besedo» (danes kulturno prireditev). Ko so prireditelji in tudi drugi ljudje «odkrili» kdo je ta nekoliko čudaki obiskovalec, so ga zelo počastili, ter si šli v čast, da imajo tako odličnega gost-a na svoji prireditvi.

Ta dogodek, čeprav skromen, je zelo zanimivo opisal v kratki potopi-sni črtici «Na kraški zemlji». Na lep in le njemu znan način opiše vse, kar je videl in slišal v tem slikovitem kraju.

Se mnogo podobnih dogodkov iz svojega življenja je Erjavce opisal v svojih številnih delih, vse in vedno v zelo lepi in prijetni obli-ki. In v vsem se zrcali njegova velika in plemenita ljubezen do na-rave in do preproste ljudstva.

Sploh je bilo celotno Erjavčevo slovensko delo, ki je zelo obsežno bolj vzglednega značaja, kar je znal prikazati predmete iz svoje znanos-ti, v lepem, preprostem, vsem do-stopnem slogu.

Za Erjavca je bila preselitev v Gorico odlična tudi za bodočo dru-žinsko življenje. Tu si je poleg dru-žinskih običajnih mošt, našel tudi svojo živ-ljenjsko družino. Bila je to Marija Fegjivca, doma iz Senožeč. A kot smo skrajja omenili, da je zla usoda z kruto posegla že v Erjavčovo rano mladost, tudi sedaj resni živ-ljenja, ko si je ustvaril srečno dru-žino, mu ni prizanesla. Nekako le-to po njuni poroki je nad Gorico divjala srčasta nevihta in med ne-urjem je treščilo v Erjavčovo hišo, ognjena iskra je švignila skozi spal-nico, kjer je na srečo, vskočila v jekleno želo za zvonce ter se izgu-bila pod zemljo ne da bi zakone-ca povzročila večjo škodo. Toda ta strahoten in nenavaden dogodek je zapustil v gospe Erjavčevi hude in trajne posledice. Od prestanega strahu je postala zelo živčna ter ni bila več zmožna opravljati dru-žinskega dela.

Erjavčev prijatelj dr. Vošnjak pi-še: «Odslej mu je življenje prinašalo velike težave, katere je bilo prenašati. Edino veselje so mu bi-li trije otroci: Ljudmila, Miljutin in Milena.»

Toda neusmiljena usoda je uda-rila tudi po njegovih otrokih. Prvi je umrl takoj po rojstvu, drugi – Miljutin – star sedem let in je že hodil v šolo, nemadoma zbolil ter po kratki in hudi bolni zmrle. Vsi ti strašni udarci so Erjavca zelo po-trili, še posebno ker se je bolezen njegove žene vedno bolj razvijala, tako je bil primoran hčerki poslati z doma in se ločiti od njih. Poslal ju je v samostansko šolo v Škofjo Loko. In nežne narave kot je bil, je vse to zelo občutil in trpel. A tu-dij njemu je bilo usojeno precej kratko življenje. Čeprav krepek in navidezno zdrav, je zadnja leta kmalu imenovan za profesorja na goriški realki, kamor je prišel leta 1871.

Tega prihoda so se goriški na-predni Slovenci zelo razveselili, ker so videli v tem že priznanem pri-rodoslovcu in pisatelju, odličnega kulturnega delavca, ki jim bo goto-vo pomagal pri težavnem delova-nju za razvoj slovenskega ljud-stva v tem važnem predelu Pri-morske. Upanje goriških Slovencev se je povsem uresničilo, kajti Er-javce se je tudi na novem mestu ta-koj oprjel dela, bodisi svojega po-ključnega na šoli, kot tudi onega na kulturnem področju. Tukaj so mu postali dobri prijatelji, sodelavci: Simon Gregorčič, Fran Levce, dr. Tonkili, dr. Lavrič, dr. Anton Gregorčič in še drugi. In čeprav je bilo v tedanji majhni Gorici, kjer so govorili predvsem furlan-ski in italijanski, ter je bilo živ-ljenje v primeri z bogatim in ši-rinim Zagrebom res zelo skrom-no, se je Erjavce vseeno kmalu živ-el v nove razmere, ter se poču-til zadovoljnega, ker je pač živel med svojimi brati in v svoji do-movini.

Slovenska družba se je zbirala v tamkajšnji čitalnici in je s tako odličnimi možmi kmalu postala vo-dilno središče vsega javnega, zla-sti kulturnega življenja na Goriskem. In ves čas svojega bivanja v Go-rici – da svoje prerani smrti – je bil Erjavce zelo vplivna osebnost

Hvaležni narod LADO PREMUR

MEDNARODNA KONFERENCA O MANJŠINAH V TRSTU OD 10. DO 14. JULIJA 1974

Posegi udeležencev v vseh treh komisijah

Prof. A. Valussi - prof. V. Klemenčič

Razvojne perspektive odprte meje vodijo v oblikovanje enotne regije

V okviru komisije za gospodarska in socialna vprašanja je prof. Valussi podal predloge o vplivih odprte meje med Italijo in Jugoslavijo, ki jo je pripravil v sodelovanju s prof. V. Klemenčičem. Ustrezna študija je nastala kot skupna pobuda v okviru sodelovanja med geografskimi inštitutoma tržaške in ljubljanske univerze.

Obstoječe narodne manjšine — je dejal prof. Valussi — je odvisen ne le od zakonodaje, ki naj bi jo ščitila, marveč tudi od možnosti, ki so ji potrebne, da ohrani, okrepi in razvija svoje kulturne značilnosti. »Odprta meja« zato še posebno zanima manjšine ob mejah, saj imajo od nje očitno koristi. »Odprta meja« pomeni namreč svobodno prehodov in izmenjav, mednarodno pomiritve, medetnično razumevanje. Sicer pa občutijo manjšine mnogo bolj kot drugo območje prebivalstva negativne posledice, predvsem psihološke značaja, »zaprtje meje« in slabih odnosov med sosednjimi državami.

»Odprta meja« ima nadalje še poseben pomen, ker omogoča manjšinam aktivno vlogo pri razvoju obmejnih pokrajin s posredovanjem kulturnih, gospodarskih in političnih stikov med sosednjimi državami in med narodi, ki jim manjšine pripadajo. Manjšine so namreč primerne za tako vlogo ne le zaradi dvojezičnosti, ki je včasih tudi kar enakoizotopi, temveč tudi zato, ker bolje poznajo psihologijo, kulturo, navade in običaje naroda, s katerim skupno živijo, ter naroda, ki mu pripadajo. Hkrati pa je očitno njihov interes, težiti k najbolj prijateljskim in mirujočim rešitvam v obojestransko korist. Da pa lahko manjšine izvajajo to svojo vlogo aktivnega posredništva med dvema območjema narodoma in deželama, morajo imeti v državi, v kateri živijo, v pravnem in dejanskem postopu tak položaj, ki jim bo omogočil, da delujejo v vzdušju zaupanja, gotovosti in svobode, brez strahu, da bi jih gledali z nezanimanjem in sumničevanjem kot nosilce posebnih interesov. Samo tako bo zaščitena manjšina, ki je ponavadi težko finančno breme za državo, ki jo izvalja, koristna na kulturnem, gospodarskem in političnem področju, kar bo utrdila osnove, na katerih slovi »odprta meja«, in priosevala k razvoju obmejnih pokrajin.

Govornik je nato podrobneje razčlenil ugodnosti, ki jih je zlasti na gospodarskem in kulturnem področju prinesla odprta meja po poročilu londonskega sporazuma in videnskih domovov o malobnem prometu iz leta 1955, na koncu pa je nazval naslednje perspektive za bodočnost.

»Odprta meja« in porast z njo povezanega gospodarskega razvo-

ja pomenita za pripadnike slovenske manjšine v Italiji in italijanske v Jugoslaviji novo življenjsko dimenzijo in vrednoto. Trgovine, uradi, podjetja in ustanove, ki so na kakršenkoli način zainteresirani za obmejni promet, nudijo pripadnikom manjšin, ki prebivajo v obmejnih predelih, možnost zaposlitve. Vse večje povpraševanje po slovenskih abiturientih je pospešilo vpis v šole s slovenskim učnim jezikom v Tržaški in Gorški pokrajini, kjer se je zaradi odprtosti meje lahko okrepilo slovensko mestno prebivalstvo. Razvoj industrijskih, trgovinskih in turističnih dejavnosti na jugoslovanski strani meje je omogočil zaposlitev tudi pripadnikom italijanske manjšine, pa čeprav se mladi včasih s težavo zadržijo v skladu s svojo visoko stopnjo izobrazbe.

S poučevanjem slovenskega jezika in slovenske literature so prišli na tržaški univerzi (fakulteta za leposlovno vedo) in na oddelku sedežu v Vidnu pripravljajo tudi diplomski študij slovenskega jezika, književnosti ter slovenskega jezika, docente pa so imenovali strokovnjake iz vrst manjšin. Tečaj italijanskega jezika in literature so v Ljubljani, v Zagrebu in tudi v Pulju.

Tako je pripadnikom manjšine uspelo premagati izolacijo, v kateri so bili v odnosu do večinskega naroda. Vendar se lahko medetnični odnosi še precej izboljšajo, kajti mnogo je predpostavljeno, da se ne bodo izboljšali v nerazumevanju, ki ovirajo boljše sožitje med Italijani na eni strani in Slovenci in Hrvatji na drugi strani. Ti pridržki so v glavnem posledica s pomanjkljivimi medsebojnimi poznavanjem in z italijansko-jugoslovanskimi diplomatskimi odnosi v preteklosti. Slovenska manjšina v Italiji, ki je imela še pred desetletjem pretežno agrarno in statično strukturo, si je pridobila bolj dinamično urbano strukturo in s tem izboljšala svoj družbeni položaj. Obenem je utrdila svojo svobodnost za kljubovanje asimilaciji tudi zaradi svoje aktivne prisotnosti v izvoljenih uradnih organih na občinski, pokrajinski in deželni ravni.

Tudi Italijani v Istri in na Reki, ki so bili že v srednjem veiku pobudniki urbanizacijske strukture, so izboljšali svoj družbeni položaj. Prevzeli so vlogi italijanskega meščanstva, in priosevali k razvoju obmejnih pokrajin.

S spremembo svoje socialne strukture so pripadniki obeh manjšin lahko razvili obseg svojega gibanja na širše področje enotne meje v matični deželi, kar sta jim omogočila skrajšanje dolgega časa in napredek motorizacije.

»Odprta meja«, s katero so povezane vsakodnevne gospodarske izmenjave, kakor tudi možnost stalnega gibanja prebivalstva, tako manjšine kot večinskega naroda, sta povzročili tako prepletanje obojestranskih interesov, da se je dejansko izoblikovala na obeh straneh italijansko-jugoslovanske meje enotno obmejno področje. Za to obmejno regijo je že značilno prepletanje kulturnih in gospodarskih elementov obeh sosednjih držav. Italije in Jugoslavije. Obenem pa prihaja vedno bolj do izraza skupni interes pripadnikov obeh narodnostnih skupin za sodelovanje in prostorsko načrtovanje in v zaščiti okolja. V tem obmejnem področju se polarizirajo prizadevanja italijanske, slovenske in hrvaškega naroda, da bi se medsebojno spoznali ob posredovanju kulturnih vrednot in naravnih lepote svojih

dežel. Hkrati se tu stikajo težnje obeh manjšin po čedalje tesnejših kulturnih stikih z matičnim narodom.

Razvojne perspektive odprte meje in obmejnih manjšin obstajajo v procesu oblikovanja enotne regije, ki sloni prav na privlačnosti politične meje. To enotna področje utrjuje gospodarski in kulturni stiki, označuje ga sožitje različnih narodnostnih skupin v vzdušju dvojezičnosti, saj pa teži k skupni valorizaciji v bistvu enotnega ozemlja, ki se širi od Julijskih Alp do Jadranskega morja, med Tržaškimi in Kvarnerskim zalivom. To da uresničiti take regije ne more prijeti brez aktivne sodelujoče obeh narodnostnih skupin in brez jasnega, da bodo mogle ohraniti neokrnjeno svojo narodno identiteto.

Izidor Predan

Beneški Slovenci zahtevajo priznanje statusa manjšine

Izidor Predan je v svojem posegu najprej podal nekaj geografskih značilnosti Beneške Slovenije, potem pa je prešel na zgodovinski oris usode beneških Slovencev pod različnimi gospodari, ki so vsi težili za tem, da bi beneške Slovence asimilirali in raznarodili. Izjema v tem je bila samo Beneška republika, ki je dopuščala beneškim Slovincem široko avtonomijo in jim nudila razne privilegije. Prav spomin na Beneško republiko ter na avtonomijo pod Beneško republiko je napotil beneške Slovence, da so se na plebiscitu 1866. leta izrekli za Italijo. Italija je takrat res obljubljala širša jamstva za spoštovanje naših narodnostnih pravic — je dejal Predan — toda kaj kmalu se je začelo sistematično narodnostno zatiranje, ki je doseglo eno svojih vrhovnih izrazov leta 1872 z ustanovitvijo italijanskega učiteljskega v špitu Slovenov, ki je služilo izrecno za politično preganjanje beneških ljudi. Višje preganjanje je bil pod fašistično diktaturo.

Izidor Predan je nato govoril o tem kako so beneški Slovenci reagirali proti preganjanjem in krivicam. Upirali so se kakor so smogli in znali v času narodno osvobodilnega boja pa so se z orožjem borili za svojo svobodo. Že čisto, da so se kljub vsemu ohranili do današnjih dni — je dejal Predan — je dokaz o trdni

Se nekaj preostalih izvečkov iz posegov v posameznih komisijah mednarodne konference o manjšinah bomo objavili v tokrovi številki.

legacije gorških in beneških Slovencev leta 1949 v Rim k takratnemu predsedniku vlade De Gasperi, kateremu so izročili spomenico z zahtevom, da se Slovenec v videnski pokrajini pravno prizna status narodnostne manjšine. Leta 1966 je podobno spomenico z navdvo zahtev izročil Narodni odbor beneških Slovencev takratnemu predsedniku republike Saragatu, oktobra 1969 pa je delegacija beneških Slovencev izročila spomenico z navdvo vseh zahtev predsedniku državnega zbora Berzantiju. Predan je ugotovil, da čeprav je takrat Berzanti zagotovil svojo solidarnost razumevanje, ni bila uresničena niti ena od zahtev, ki jih je vsebovala spomenica. V nadaljevanju svojega posega je Predan omenil še stike beneških Slovencev z raznimi političnimi strankami, v zaključku pa je ponovil kaj zahtevajo beneški Slovenci danes: predvsem pravno priznanje statusa manjšine, nato pa uveljavitev vseh tistih narodnostnih pravic, ki jih to priznanje predstavlja. Naša manjšina — je dejal Predan — je dokazala kljub raznim ustrahovanjem v zadnjih letih dobo živahnosti. Zaman je, da nam razni predstavniki oblasti zagotavljajo svojo solidarnost, podporo in razumevanje, ko se po drugi strani izvršuje vedno večji pritisk in ustrahovanje po naših dolinah. Te stvari bi morali nujno odpraviti, da bomo svobodno zadihali.

Dr. Avgustin Malle

LJUDSKA ŠTETJA NA KOROSKEM - FARSA

Predstavnik Zveze slovenskih organizacij na Koroskem dr. Avgustin Malle se je v daljšem posegu v okviru komisije za gospodarsko-socialna vprašanja ukvarjal z izvajanjem in izsledki zadnjih ljudskih štetij na Koroskem. V tej zvezi je dejal, da je ljudski šteti v Italiji leta 1951 je slovenska manjšina pravilno označila za »čaljo burko«, saj so avstrijske oblasti ob tej priliki ponovno uvedle jezikovno kategorijo »windisch«, ki so jo prvotno uvedli nacisti leta 1939. Koroski Slovenci so odkrili vsako

Dr. Svetozar Polič

Ustavni in pravni položaj narodnih manjšin v Sloveniji

Svetozar Polič je svoja izvajanja o ustavnem in pravnem položaju italijanske in madžarske manjšine v Sloveniji začel z ugotovitvijo, da je slovenski narod neločljivo vezan z ostalimi narodi Jugoslavije, s katerimi se je prostovoljno združil in si svojo družbeno ureditev osnoval že v času NOB. Nato je svoja izvajanja nadaljeval, da je v skladu z jugoslovansko ustavo iz leta 1963 tudi ustava SR Slovenije v istem letu zagotovila italijanski in madžarski narodnosti, ki živita v Sloveniji popolno enakopravnost in možnost vsestranskega razvoja in napredka. Jezika teh dveh narodnosti pa sta na narodnostno mešanih območjih postala enakopravna s slovenskim jezikom, postala sta torej enakopravna uradna jezika. V tej zvezi je potrebno še posebno poudariti — je nadaljeval Polič —

da formiranje dvojezičnosti območja ni bilo pogojeno z nobenimi številčnimi razmerjem med večino in manjšino, marveč se je pri tem izhajalo iz dejstva, da so ta območja zgodovinsko nastala in kot takšna tudi obstajajo. Pri tem je prišlo, da na vseh zadevnih področjih italijanska manjšina ne predstavlja niti 5 odstotkov celotnega prebivalstva.

Nova ustava SR Slovenije, ki ta vprašanja rešuje skladno z novo ustavo Jugoslavije pomeni nadaljnjo krepitev enakopravnosti položaja narodnosti v SR Sloveniji. Tako nova ustava SR Slovenije pravico narodnosti, da se kot samostojni subjekt samoupravno organizira, ki sicer izhaja iz samih temeljnih ustavnih načel, na katerih je zgrajen samoupravni socialistični sistem v Jugoslaviji, izrecno priznava in jo konkretizira. Ona daje pripadnikom narodnosti pravico, da ustanovijo samoupravne interesne skupnosti za prosveto in kulturo, ki, in to je izredno pomembno ter predstavlja novo kvaliteto v zagotavljanju dejanske enakopravnosti narodnosti, v določenih zadevah odločajo enakopravno s pristojnim zborom občinske skupščine oziroma z ustreznimi samoupravnimi interesnimi skupnostmi.

Pomemben element enakopravnosti narodov in narodnosti je vsekakor tudi enakopravnost njihovih jezikov v vsem javnem in družbenem življenju. Seveda je ta enakopravnost jezikov nujno teritorialno omejena na območja, kjer narodi oziroma narodnosti živijo. Izven teh območij pa imajo pripadniki narodov in narodnosti je pravico do uporabe svojega jezika (n.p. pred sodišči) in sicer ne glede na to, ali zna govoriti drug jezik ali ne.

Ti dve stvari — enakopravnost jezikov in pravico do uporabe jezika — opredeljuje, ureja in razločuje tudi nova ustava SR Slovenije.

Seveda, bistveni pogoj za popolno jezikovno enakopravnost je dvojezičnost v celokupnem javnem in družbenem življenju, lahko bi rekli posebna dvojezična atmosfera, ko vsako zna ali vsaj razume oba jezika, ko vsakdo govori v svojem jeziku, pa se vsi razumejo, ko nikomur ni treba uporabljati drugega jezika, da bi ga drugi razumeli.

Zato je v SR Sloveniji na območju narodnostno mešanem občini ali do leta 1959 obvezno učenje slovensčine oziroma italijanske v vseh šolah na tem območju in sicer od 1. razreda osnovne šole naprej.

Za vsrko: narodnost je poleg

že omenjenih vprašanj zelo po-

membno tudi vprašanje ustreznega

zastopstva v skupščinah družbeno-političnih skupnosti.

Nova ustava tudi v tem pogledu določene garancije, da bo po-
slej tudi zastopstvo š

bolj dosledno zagotovljeno. Po sami ustavi morajo namreč biti v delegacijah temeljnih samoupravnih organizacij in skupnosti na narodnostno mešanih območjih ustrezno zastopani italijanska oziroma madžarska narodnost.

Pomembno novost, ki v SR Sloveniji tudi zagotavlja stalno prisotnost predstavnikov narodnosti v republiki in ustreznih občinskih skupščinah, predstavlja s samo ustavo ustanovljena delovna telesa teh skupščin, sestavljena iz enakega števila pripadnikov slovenskega naroda in obeh narodnosti, z nalogo, da obravnavajo vprašanja, ki so pomembna za položaj in razvoj narodnosti.

Zelo pomembno in za vsako narodnost življenjsko važno je, da se kot sestavni del svojega matičnega naroda z njim povezuje oziroma, da z njim razvija vsestranske zlasti še kulturno jezikovne stike. Pravica narodnosti do takšnih stikov in povezovala v Jugoslaviji nikdar ni bila sporna. Z novo slovensko ustavo pa je bil v tem pogledu storjen še en korak naprej. To ni več samo pravica narodnosti, marveč se z ustavo zagotavlja tudi vsa družbena podpora razvoju teh stikov. Seveda je tudi z novo ustavo SR Slovenije, tako kot je to bilo doslej, pripadnikom italijanske oz. madžarske narodnosti zagotovljena vzgoja in izobraževanje v njihovem jeziku. Nova ustava SR Slovenije zagotavlja oboja narodnostima, ki živita v Sloveniji, tudi svobodno in enakopravno uporabo

narodnostnih simbolov, med katerimi je zlasti pomembna zastava.

Vse omenjene ustavne določbe so še natančneje opredeljene in konkretizirane z zakoni, statuti, odloki in drugimi splošnimi akti. V tem pogledu so še zlasti omenljivi zakon o vzgojno izobraževalnih organizacijah narodnosti in statuti narodnostno mešanih občin.

V tej zvezi je treba tudi poudariti, da velja manjšinska zaščita v Jugoslaviji v enaki meri in po istih načelih za obe narodnosti, pa čeprav za madžarsko narodnost ni nobene mednarodnopravne zaščite. To samo po sebi dovolj jasno govori o tem, da gre pri tem za trdna načela, načela, ki izhajajo iz samih temeljev samoupravnega socialističnega sistema in iz temeljnih stališč do nacionalnega vprašanja nasloph.

Postavlja se tudi vprašanje, če in v kakšni meri je položaj narodnosti v Sloveniji odvisen od položaja Slovencev v Italiji in na Madžarskem. Z drugimi besedami ali ima pri vsem tem kakšno veljavo načelo recipročnosti. Naš odgovor na to vprašanje je seveda negativen. Našo politiko do narodnosti smo namreč oblikovali v skladu z načeli demokratičnega in samoupravnega socializma, na podlagi česar izkušnje in pogledi ter spoznanja. Zato se v tem oziru nikoli nismo držali načela recipročnosti, čeprav to seveda ne pomeni, da smo brezbržni do tega, kar se dogaja s Slovenci v zamejstvu.

Dušan Lovriha

Boj za razvoj demokracije neločljiv z bojem manjšine

V uvodu svojega poročila je Dušan Lovriha poudaril, kako je bila slovenska manjšina za časa fašističnega nasilja tekočo prizadeta na vseh področjih javnega življenja. Slovenci so bili prepričani, da bodo s porazom fašizma odstranjeni vsi krivinci fašističnih zakonov, ki so bili sprejeti proti slovenski manjšini, žal pa se to ni zgodilo. Zakone, ki jih je italijanska republika razveljavila oziroma nove zakone, ki jih je izdala v skoraj tridesetih letih v korist slovenske manjšine, bi lahko prešli na prstih ene roke. Od teh novih zakonov dva zadevata šole, eden osebna imena, deželni zakon pa določa delne podpore za dvojezično poslovanje občin. To je očitno premalo, potrebna je globalna zaščita Slovencev v Italiji, glede katere so demokratične levčarske sile že predložile zakonske osnutke v parlamentu. Slovenci in italijanski deželni svetovatelji KPI so tudi predložili deželnemu zboru Furlanije - Julijske krajine zakonski osnutek, ki naj bi vsaj delno popravil državni zakon iz leta 1923, ki je spremenil in popačil slovenska imena občin, vasi, železniških postaj, poštne uradov itd. Ta predlog pa se do sedaj še ni premaknil iz zapršenih predalov, čeprav spada toponomastika v kompetenco dežele.

Lovriha je tudi polemiziral s prof. Bartoljem, po katerem naj bi dežela že izdala več zakonov v prid slovenske manjšine. Poročalec pa je ugotovil, da tisti zakoni, ki vključujejo posamezne Slovence v posvetovalne komisije, ki največkrat nič ne odločajo, nikakor ne koristijo slovenski manjšini. Lovriha je dejal, da morajo najti slovenska vprašanja rešitev v okviru italijanske demokracije, se pravi v okviru uveljavljenih določil italijanske republike. Prav zato pa je boj Slovencev za demokracijo, za enakopravnost, za zaščito manjšine, istočasno tudi boj za popolno izvajanje ustavnih določb. To pomeni, da je boj za razvoj demokracije v Italiji neločljiv z bojem manjšine.

Lovriha je nato omenil zakona štev. 167 in 965, ki služita za razlastitve zemljišč, za gradnjo stanovanjskih hiš in drugih objektov in infrastrukturo. Navedena zakon na sta namenjena »spekulantom gradbenih zemljišč, ki jih pozitivnemu namenu pa se lahko spreminja v izredno nevarnost za slovensko manjšino. Takšna nevarnost obstaja posebno če ustanove, ki morajo ta zakona izvajati, niso dovolj občutljive za gospodarsko, socialno in narodno škodo, ki jo prizadevanje posameznika in celotni slovenski manjšini. Lovriha je na koncu omenil konkreten primer dolinske ob-

čine, kjer so razlastili ali odkupili več kot tri milijone kvadratnih metrov površine. Prva posledica tega je bila, da kmetijski sektor propada, poleg tega so prebivalci občine zaskrbljeni zaradi prisotnosti navtoda, saj so se že enkrat prestrašili zaradi velikega požara. Prisiljeni so tudi prenehati smrad in vdihavati o kuzenati, najbolj porazno pa je dejstvo, da se etnična sestava prebivalstva, sicer počasi, ampak stalno spreminja. Razumljivo je, da so potrebne stanovanjske hiše, tovarne, naftni rezervuarji in infrastruktura, vendar to bi lahko zgradili po dobro premišljenih in demokratično izdelanih načrtih, ne da bi morala slovenska manjšina utrpeti škodo.

Posl. Mario Lizzero

PRITISK NAD SLOVENCI

Poslanec Mario Lizzero je govoril o vseh manjšinah v Italiji, vendar prvenstveno o slovenski manjšini v deželi F.-J.-k in o nemški manjšini v deželi Tridentinska J. Tirolska. Ugotovil je, da je centralistični sistem Italije potisnil vse manjšine ob rob in če je kaka manjšina kaj dobila, če je del slovenske, del nemške in francoske manjšine kaj dobil, je to dobil prej zaradi tega, ker je Italija z bilateralnimi ali mednarodnimi pogodbami na to pristala, pa na zato, ker bi bila to storila iz lastne volje.

Nato je Lizzero ostro ožigal tiste, ki zanikajo obstoj slovenske skupnosti v Nadiških dolinah in Beneški Sloveniji, češ da se ti Slovenci ne čutijo Slovence in ne zahtevajo zaščite, ko pa sto in več let ni bilo tem Slovincem dano, da bi se obiskovali slovensko šolo, da bi se kot Slovenci razvijali. Še več, tudi po osvoboditvi izpod fašizma je v Nadiških dolinah vladal teror in še pred mesecem dni so na osnovi prestopnega zakona o javni varnosti zaprli gostilno, v kateri je slovenski krožek vabil pevski zbor v Bardu pa so pred tremi meseci ukinili tečaj slovensčine.

Tudi nemška manjšina je zaščitenjena le v Bocnu, ni pa zaščitenjena v Tridentinski provinci, kot niso zaščitenjeni člani francoske manjšine razen v Dolni Aoste. Poslanec Lizzero je nato rekel, da so bili storjeni koraki naprej, toda italijanska država nosi težko breme preteklosti in vsaj dobre niti zamisljena neka konkretna in specifična rešitev za številne manjšine v Italiji. V zvezi s tem je rekel, da se bo treba v tej smeri boriti in da je odmev v tržaške konference o manjšinah v rimskem parlamentu velik, izreden.

Prof. Leo Fusilli

Jamstva za kulturno življenje italijanske manjšine v Sloveniji

Prof. Leo Fusilli je govoril o problemih italijanske nacionalne skupnosti, ki živi v SR Sloveniji, in predvsem o njeni kulturni problematiki. Uvodoma je ugotovil, da se je številno Italijanov v letih po drugi svetovni vojni žal občutno skržilo iz znanih razlogov, tako da jih je danes ostalo le nekaj tisoč. Vendar pa ima število relativno važnost glede uživanja nacionalnih pravic, ki jih jamčijo zvezna in republiška ustava ter občinski statuti. V tej zvezi je Fusilli dejal, da so temeljne pravice nacionalnih skupin določene v zvezni ustavi, da pa pritiče posameznim republikam naloga, da najdejo še boljše in bolj napredne rešitve za zaščito narodnosti, pri tem pa prepustijo tudi občinam realizacijo ustavnih določb. SR Slovenija je na jasen in točen način definirala položaj in pravice obeh nacionalnih skupnosti — italijanske in madžarske — ki živita v tej republiki.

Že prvi člen slovenske ustave označuje SR kot demokratično in samoupravno socialistično skupnost slovenskega naroda italijanske in madžarske narodnosti. S tem se priznava obema nacionalnim skupinam kot avtohtoniama komponentama funkcija subjekta v življenju države ter se s tem omogoča njihovo enakopravno vključevanje v samoupravne odločitve in v sistem odločanja. Prav zaradi tega se Italijani v SR, čeprav številčno predstavljajo

pravo manjšino, ne čutijo državljane druge stopnje, drugačne od ostalih, pač pa enakopravne glede pravic in dolžnosti ter zaščitenje glede tistih pravic, ki preprečujejo asimilacijo in jamčijo ohranitev nacionalnih značilnosti.

Poročalec je nato navedel ustavno določbo, ki predvideva prisotnost nacionalne skupnosti v samoupravnih organih odločanja, predvsem pa se je ustavit ob ustanovitvi samoupravnih interesnih skupnosti za vzgojo in kulturo, ki jih sestavljajo izključno Italijani in v okviru katerih lahko skrbijo za razvoj lastne nacionalne kulture, vzgoje in sredstev javnega obveščanja ter razvijajo stike z matično državo v korist lastnega kulturnega in jezikovnega razvoja. Skupnosti enakopravno odločajo skupaj s pristojnimi občinskimi organi oziroma s pristojnimi interesnimi skupnostmi glede vseh vprašanj, ki zadevajo razvoj nacionalne kulture, šolstva in vzgoje, tiska, sredstev obveščanja in založništva. Obstaja tudi pravica veta proti sklepom, ki bi bili v nasprotju z interesi in z razvojem narodnosti.

Prof. Fusilli je nato ugotovil, da je kulturna dejavnost italijanske narodnosti raznolika in v nenehnem razvoju. Občinske skupščine finančno podpirajo to kulturno dejavnost, kot tudi kulturne odnose z matično državo. Posebej važno vlogo ima v tej zvezi šola.

Da bi omogočili razumevanje in ustvaril dvojezični ambient in mentaliteto se že več let poučuje v italijanskih šolah narodnostno mešanih omezel slovensčina. medtem ko se v slovenskih šolah poučuje italijanska. Študij drugega jezika je obvezen že v prvem razredu osnovne šole, vendar pa obveznost postopoma postaja zgolj formalnost, saj so tako starši kot učenci zainteresirani za spoznavanje jezikov, ki so v rabi v vsakodnevem življenju. Poročalec je nato omenil sredstva javnega obveščanja. Poleg tiska v italijanski, za katero skrbi založništvo EDIT in Reke, razpolaga italijanska skupnost v Kopru z radijsko postajo in televizijskim študijem. Radio oddaja 13 ur programov v italijanski, televizija pa poprečno dve uri in pol dnevno. Na splošno lahko rečemo — je dejal poročalec — da sta ti dve važni sredstvi obveščanja na razpolago italijanski narodnostni skupnosti, ki se jih lahko svobodno poslužuje za zadoščevanje lastnih potreb kulturnega razvoja. Končno želim — je zaključil svoje poročilo prof. Leo Fusilli — da bi iz naših do sedanjih pozitivnih izkušenj lahko črpali nove energije in nove spodbude za še učinkovitejše akcije, kajti družbeno - politični, gospodarski in kulturni razvoj ter njegovo vedno, boljše in bolj ustrežne rešitve, ki bi lahko zadovoljile pripadnike nacionalnih skupin.

OPCINE

Kako se je občina lotila reševanja stanovanjskega problema?

Področni načrt za ljudske gradnje na Opčinah ne zadovoljuje pričakovanja prebivalstva

Zadruga «Štajbce» že dve leti čaka na ugodno rešitev tega zapletenega vprašanja - Stanovanjski problem na Opčinah ostaja medtem zaskrbljujoč

Dve leti bosta kmalu potekli, od kar je skupina Opencev ustanovila posebno zadrugo za ljudske gradnje z namenom, da bi vsaj delno rešila hudi stanovanjski problem na Opčinah. Ko govorimo o stanovanjskem problemu v tem predelu vzhodnega Krasia, se to zdi na prvi pogled skoraj čudno, saj nam že bežen pogled na to razgledano naselje z neskončno kopico manjših in večjih hiš, ki mu dajejo nekakšen videz mesta, zbujajo prepiranje, da je položaj, vsaj v stanovanjskem pogledu, če že ne do končnega rešenja, vsaj veliko bolj rožnat kot v mestu samem. Poleg tega je na Opčinah, z razliko od mesta, še zdaleč ne krije potreb, ki se z naglim demografskim porastom prebivalstva (tako zaradi narasčanja rojstev, kot zaradi nenehnega priseljevanja) iz leta v leto večja.

Opčine po drugi strani smatrajo za nekakšen oddisej mesta. Že pred več desetletji so postale mestni «dependance». Seveda ne za

vse sloje mestnega prebivalstva. Revnejši sloji naj se še kar naprej gnetejo v zatohlih podstrešjih najbolj gostih naseljih in najbolj brezračnih mestnih četrti. Sveži zrak bližnjega Krasia si lahko privoščijo le tisti, ki imajo že po eno ali več udobnih stanovanj v mestu, a jim seveda denarja ne manjka še za kaj boljšega. In kaj je bolj pripravno od kraja z ugodno nadmorsko lego, z vsemi nadvse ugodnimi uslugami potrošniškega značaja in takšno prostornostjo, kjer poleg čudovite vile z lepo urejenim vrtom zgradiš tudi bazen, teniško igrišče in ne vem še kaj vsega. To so torej postale Opčine — kraj, kjer se bogatejši tržaške družine kosajo med seboj v arhitektonski domselnosti in izvirnosti.

Kaj pa delavske družine (kmečke lahko danes prištejemo na prste ene roke, čeprav so bile Opčine še pred kakšnim desetletjem pretežno kmečka vas)? Marsikdo od domačinov si je sicer s prodajo svojih zemljišč nekoliko opomogel in ne običajno stanovanjskega problema. Je pa še ogromno domačih delavskih družin, katerim so se, z uvedbo politike raznarodovanja slovenskih krajev, to je z naselitvi-

jo tisočev istrskih beguncev, seveda pridružile številne druge. To so družine, ki si ne morejo privoščiti luksuznih vil in ne novih stanovanj, katerih cene se danes gibajo med tridesetimi in petdesetimi milijoni lir, medtem ko najnižje najemnine pressegajo sto tisoč lir. Kaj si delavec potemtakem lahko privoščiti v današnjem nadvse kritičnem trenutku italijanskega gospodarstva s sedanjo kupno močjo plač?

Iz te globoke potrebe po izboljšanju stanovanjskega stanja revnejših openskih družin je nastala za druga «Štajbce», ki smo jo na začetku omenili. Že samo ime pove, da gre za organizacijo domačinov, čeprav se je vanjo včlanilo tudi nekaj italijanskih družin, ki pa jih na Opčinah smatrajo že za domačine. Od samega začetka je bil namen organizacije, da bi se poslužila zakona, ki predvideva financiranje ljudskih gradenj.

Pobudo, ki se je rodila že pred več leti in je bila pravno urejena kot rečeno, avgusta meseca pred dvema letoma, je prebivalstvo Opčin z navdušenjem sprejelo. V krajšem času se je v zadrugo «Štajbce» včlanilo nad šestdeset družin, štiri-ideset od teh pa je v začetku le-

ta že vložilo zadevno prošnjo na deželo za podporo. Nihče pa si ob ustanavljanju zadruge ni še zdaleč mislil, da bo imelo njeno življenje tako trnjevo pot, kot jo je dejansko imelo doslej. Dve leti sta namreč mimo, vsa zavzeta prizadevanja odborikov zadruge pa so v vsem tem dolgem času obrabila bore malo, čeprav je občina ravno v zadnjem času izdelala osnutek področnega načrta za Opčine, ki naj bi delno rešil vprašanje zadrug in s tem ljudskih stanovanj sploh. Ravno ta načrt pa je nasprotno dvignil na Opčinah veliko prahu. Ne zato, ker bi si področnih načrtov ne želeli, temveč zato, ker ne želijo takšnih načrtov, kakršne predlaga občina. Gršega prostora bi ne bili mogli izbrati, menijo ljudje, ki so z načrtom seznanjeni. Potisnjen je ravno med dve železniški progi v bližini istrskega begunskega naselja, v predelu, ki mu domačini pravijo «Mandrija». Odborništvu za urbanistiko ter tehniki, ki so osnutek izdelali opravilno, to izbiro za dejstvo, da je treba omenjeno področje, ki je že prej, a fragmentarno naseljeno, dopolniti in zaščititi z ustreznimi urbanističnimi posegi. Področni načrt zadeva 64 tisoč kvadratnih metrov ozemlja, od katerih je 28 tisoč metrov namenjen za javni park, osem tisoč za solo in otroške igrali, 5 tisoč za razne obrtniške potrebe ter 22 tisoč kvadratnih metrov za ljudske gradnje, ki pa so razdeljene na tri med seboj ločena zemljišča, v precejšnji meri last zasebnikov.

Zanimivo je, da je zadruga svoj čas predlagala občini, naj bi ji dala na razpolago za ljudske gradnje zemljišče pri Štajbcih, po katerem je zadruga tudi dobila ime in leži ob Repentabrski ulici. Gre za ju-sarsko zemljišče in bi imela zadruga, kot organizacija, sestavljena v bistvu od upravičenih posestnikov, do njega pravico. V začetku je kazalo, da bo občina ugodila želji številnih Opencev. Na prvem sestanku pred dvema letoma z županom Spacimijem, je le-ta z navdušenjem sprejel predlog ter zagotovil, da bo občina po hitrem postopku skušala rešiti ta problem — to se pravi neposredno in brez izdelave posebnih področnih načrtov, ki bi zahtevali izgubo dragocenejšega časa. Od te obljube je poteklo precej časa, ko pa je občina končno odgovorila, je bil njen predlog nesprejemljiv — za Štajbce je zahtevala namreč 10 tisoč lir od kvadratnega metra. Spot so potekali dragoceni meseci in medtem je na Opčinah v naglici nastala druga zadruga s samo devetimi člani (po zakonu komaj zadostno število). Končno se je v zadnjem času občinska uprava pod silo razmer odločila za izdelavo podrobnega načrta, ki smo ga že omenili in ki je popolnoma drugačen od tistega, ki so si ga domačini želeli. Osnutek je pred bodrim tednom obravnavala tudi rajonska konzulta, ki se je sicer kritično izrekla nad izbiro občine, a je z večino glasov osnutek odobrila (glasovanja so se vzdržali komunistični svetovalci

ter predstavnik Slovenske skupnosti, medtem ko je bil socialistični svetovalec odsoten).

Komunistična skupina je na konzultu predložila tudi izjavo, v kateri je rečeno, da načrt ne ustreza pogojem, ki jih predvideva zakon 167, obenem pa pripominja, da je na Opčinah veliko ustreznih zemljišč in bi zato ne bilo težko predlagati druge alternative.

O osnutku področnega načrta se mora sedaj dokončno izreči še občinski svet, toda kakor koli se bo zadeva iztekla, bo v domačinih ostal zorni občutek, da so bili zopet pošteno izigrani.

d. k.

Na Božjem polju imajo «fermato»

Sliki zelo jasno prikazujeta dvojno mero oblasti pri izvajanju dvojezičnosti. Pred nekaj dnevi so na Božjem polju postavili dve novi naplani tabli. Prva, občinska, označuje kraj, ki se je v zadnjem času zelo razvil, saj je zrasla že prava vasica. Druga Ačegatova pa postaja dvojezični znak avtobusnih postaj, kakršne je v zgornji in repentabrski občini pred leti postavilo zasebno podjetje La Carsica. Pa vendar je na Ačegatovi tabli dovolj prostora tudi za slovenski napis: Ali si ga moramo napisati sanci?

PROSEK

PROSEŠKA GODBA NA PIHALA IMA SEDEMESET LET

Med vojaškim pogrebom se je Dragu Starcu porodila zamisel, da bi na Proseku ustanovili godbeno društvo

23. maja 1904. leta ustanovni občni zbor, 8. septembra letos pa proslava 70-letnice obstoja in delovanja

V nedeljo, 8. septembra bo praznovala proseška godba na pihala 70-letnico obstoja in delovanja. V ta namen bodo priredili godbeniki na Proseku slavnostni praznik, katerega se bodo udeležili po vsej verjetnosti godbe na pihala iz Kriza, Nabrežine, Doberdoba, Divače in mogoče tudi godba iz Trebe.

70 let aktivnega delovanja nam že samo po sebi prica o uspehih, ki jih je doživelo proseško godbeno društvo v tako velikem časovnem razmiku.

Brez dvoma je iskanje tistih čimteljev, ki so pripomogli pred toliko leti k nastanku godbenega društva, izredno težavno. Že pred ustanovnim občnim zborom 23. maja 1904 se je moralo na Proseku porajati neko grobo glasbeno delovanje ali vsaj močna želja po tem. Vzor za tako udejstvovanje so bile godbe, ki so se delovale pa raznih okolišnih vaseh. Do organiziranja nastanka proseške godbe pa je prišlo čisto po naključju. Drago Starc, poznejši predsednik društva, se je v Trau udeležil pogreba nekoga visokega avstrijskega častnika, na katerem je igrala vojaška godba 97. regimenta. Ob koncu je zaigrala godba še nekaj koranic, kar ga je zelo presunilo. Ko se je vrnil domov je takoj povabil približno 50 vaščanov na sestanek, kjer so vsi sprejeli njegov predlog o ustanovitvi godbenega društva. Temu so sledile tajne volitve, na katerih so izvolili prvi odbor, ki je bil takrat sestavljen: Drago Starc predsednik, Alojz Sonc podpredsednik, Ivan Nabergoj tajnik, Jakob Škabar blaginjak, Janomir Bizjak, Stefan Cibic, Ivan Rebula

Razglednica, ki jo je proseška godba izdala ob 20-letnici delovanja leta 1924

in Friderik Guštin odborniki. V nadzornem odboru sta bila Josip Kapun in Anton Puntar. Društvo je imelo 32 delujočih in 24 podpor-nih članov. Letna članarina je znašala 10 kron, poleg tega pa so morali plačati redni član še petdeset stotnik vsak teden.

Problemi, s katerimi se je moralo spoprijeti novoustanovljeno društvo, so bili veliki. Nabava instrumentov in posredovanje najos-

nornejšega glasbenega znanja sta bila prva cilja, ki si jih je zastavil odbor. Dobra volja vseh članov in predvsem disciplina, ki je vladala med vajami, je to omogočila. Godba je tako opravila svoj krstni nastop 1. maja 1905, nekaj mesecev pozneje pa je nastopila že v novih krogih.

Temu so sledili še mnogi nastopi po vsej okolici, izmed katerih pa ostaja najbolj v spominu najsta-

rejših praznovanje 25-letnice proseškega društva Hajdrih 25. avgusta 1912, ko se je zbralo na Proseku nad 500 ljudi, kar je bilo za tiste čase nekaj izjemnega.

Ljubih prve svetovne vojne je prekinil delovanje godbenega društva, ni pa pomenil konec glasbenega delovanja na Proseku. Takoj po koncu velike vojne je godbeno društvo spet oživelo. Ker so mnogi njemu člani padli na bojiščih, je bila pomladitev nujna. Prav v to smer je položil odbor uso svojo skrb, odločilno vlogo pa je pri tem odigral dirigent Ivan Lavrenčič.

Z vrloglavno naglico se je tedaj bližal fašistični pihar, katerega črno pest smo med prvimi oku-pirali prav mi Slovenci. 24. avgusta 1924 je nastopila proseška godba na gasilskem prazniku v Sežani. Ko je ob koncu zaigrala Sokolsko korončico, je vznemirilo fašiste, ki so kar zmetali na tla notne zvezke, godca, ki si je upal protestirati, pa so zaprli.

Praznovanja dvojezičnosti delovanja leta 1924 so se udeležili godbe iz Nabrežine, Barkovlj in Velikega Repna. To nam jasno dokazuje, kako je bila priljubljena takrat glasba pri nas. Fašistični teror je marsikateremu slovenskemu kulturnemu in športnemu društvu preprečil delovanje. To pa se ni zgodilo s proseško godbo. Proseški godci so se naprej vadili in nastopali. S tem so, v nekaterih primerih zavestno, velikokrat po podzavestno, krepi-li tisto narodno zavest, ki je nato pri nas odlično pripomogla k uničenju črne drhali.

Tudi povojno udejstvovanje proseške godbe je bilo polno uspehov. V začetku je bila reorganizacija, po petletnem premoru zaradi vojne, res težavna, ves trud pa je bil poplačan z dobrimi nastopi. Osrednjo mesto med temi pravn govato zavzema proslava petdesetletnice delovanja 1. avgusta 1954. Tega praznika so se udeležile godbe iz Kriza, Nabrežine, Trebe, Ricmanj, Boršta in Barkovlj, pevski zbor s Proseka - Kontovela, iz Kriza in Barkovlj ter folklorna skupina s Proseka. Bil je to res izreden praznik, ki so ga rodbe in pevski zbori zaključili s skupnim izvajanjem himne «Hej Slovani».

Kljub velikim težavam v začetku in pozneje, se je proseška godba ohranila do danes. Praznovanje 70 let delovanja pomeni zato praznovanje vseh tistih, ki so s svojo angažiranostjo, potrpežljivostjo in dobro voljo omogočili ta praznik. Od njih se moramo zgledovati za nadaljevanje njihovega dela, da ne bo ves njihov trud zaman.

MARJAN KEMPRLE

SESLJAN

NEZADOVOLJSTVO IN ZASKRBLJENOST

Gradnja velikega odcepa avtoceste je oškodovala lastnike zemljišč

Baje bo podjetje ANAS plačevalo razlašeno zemljo po smešno nizki ceni od 300 do 500 lir za kv.m

Pred časom smo pisali o gradnji odseka avtoceste pri Sesljanu in o škodi, ki jo je avtocesta povzročila lastnikom zemljišč. S časom, ko dela napredujejo, lahko le še ugotavljamo vrsto čudnih dogodkov, ki resno zaskrbijo prizadete lastnike.

Prva pripomba iz sedanjim delom se tiče mesta, na katerem gradijo ta veliki odcep. To bo odcep za Sesljan, kdor bo hotel v ta turistični kraj in bo prihajal po avtocesti iz Tržica, bo moral tako skoraj do Nabrežine in potem zaviti v Sesljan. Ko bo dograjen novi odcep bo do namreč zaprti prometu sedanji odcep pri Vizovljah. To bo seveda povzročilo velike nevednosti turistom, še večje pa domačim turistim delavcem, kajti promet skozi Sesljan se bo občutno zmanjšal.

Druga pripomba se nanaša k namenu tega odcepa, ki bo vodil z avtoceste na obalno cesto. Prav v dnevi od urah, ki je promet najgostejši, pride do velikih zastojev v Miramarskem drevovedu v Barkovljah. Sedaj vozijo po obalni cesti predvsem avtomobili, ki prihajajo iz Tržica po državni cesti števil. 14. medtem ko se promet z avtoceste usmeri pretežno na trbiško cesto. Sedaj bo novi odcep odpeljal precejšnji odstotek prometa s trbiške na obalno cesto. Neizogibna posledica tega bo še večji zastoj v Barkovljah.

Zato moramo zelo negativno oceniti načrt za gradnjo te prometne žile, ki ni v skladu z načrti tržaške občine o hitrih cestnih povezavah: ti imajo kot izhodišče prav avtocesto, ki bo sledila sedanji trasi trbiške ceste.

Pa pogledimo še, kakšne posledice bo imela avtocesta za prebivalstvo. Mirno lahko trdimo, da je škoda, ki jo je povzročila avtocesta, ogromna. Pri tem delu je prizadetih približno 30 domačinov. Postopek, ki ga je uporabilo podjetje ANAS, je res precej čuden, kajti kaže, da marsikateri lastnik ni se prejel odloka o razlastitvi, čeprav odcep že gradijo (sicer zelo počasi, saj smo na vsej trasi srečali le enega delavca). Ne gre tu le za razlastitve, o katerih bomo govorili kasneje, ampak za mnogo pomembnejše vprašanje. Odcep zavzema površino pri-

blizno 35 hektarjev, od teh pa bo cesta pokrila le kakih 5 hektarjev. Ostala območja ležijo sredi vijug in dostop na ta območja so z gradnjo odcepa zaprti tako da lastniki ne morejo več na svoja zemljišča.

Najbolj pereče je vprašanje južno od pokrajinske ceste Nabrežina — Sesljan, kjer so parcele zelo dolge in ozke, nova cesta pa jih seče na polovico. Tako njihovi lastniki, ki so si zgradili ob cesti hišo, ne bodo mogli na zemljišče za hišo, kjer so si nameravali urediti vrt. Isto velja za velike parcele med pokrajinsko cesto in avtocesto, ki so večinoma last Slovencev, tem pa so z nastopom zaprti dohod. Res je, da ne gre za rodovitna zemljišča, kljub temu pa so domačini večkrat zahajali tja, predvsem sekat drva.

Sedaj pa razlašanja. Rekli smo že, da baje nekateri lastniki sploh še niso prejeli odlokov, vendar pa kaže, da bo cena zemljišč nihala med 300 in 500 lirami na kvadratni meter. Številki se sami komentirata!

In končno, dulcis in fundo, za gradnjo odcepa bodo morali tudi porušiti neko hišo, da bo promet ste-

kel pa je predvidena razširitev pokrajinske ceste, ki bo seveda oškodovala lastnike vseh hiš ob cesti. Pa, da bi bila cesta vsaj lepa. Kdor se je v zadnjem času vozil po cesti iz Sesljanja proti Nabrežini, pa je lahko z lastnimi očmi ugotovil, kako kvarljivo lepo kraško planoto strmi nasipi, ki zelo spominjajo na neest-ske ameriške avtoceste.

21. julija v Mostu na Soči velika poletna prireditve

Naslednjo nedeljo, 21. julija, bo v Mostu na Soči tradicionalna «Noč na jezeru». V nedeljo popoldne bo na jezeru športna prireditev. V Elanovih čolnih in na smučeh se bodo predstavili smučarji na vodi. Nato bodo člani letalskega centra iz Ajdovščine izvedli padalske skoke v jezero, tekmovali pa bodo tudi v plavanju na 1000 metrov. Z nočnimi skoki z mosta v Sočo in ognjemtom ob jezeru bodo vedno odprli osrednjo zabavno prireditev na Tolminskem.

BORŠT

USPEL IZLET ČLANOV IN SIMPATIZERJEV PD SLOVENEK V TABOR PRI CELJU

«Navezali smo nova prijateljstva...»

Pevski zbor iz Boršta je nastopil na proslavi občinskega praznika občine Žalec

V nedeljo, 7. julija, je nad sto Borštanov in Zabrzanov obiskalo Tabor pri Celju. Osrednjo slovesnost ob prazniku občine Žalec je namreč letos priredila krajevna skupnost v Taboru. Na tri slovesnosti je sodeloval tudi pevski zbor «Slovenec» iz Boršta.

Odpotovali smo ob 5. uri z dvema avtobusoma. S seboj smo vzeli tudi soodce pristnega domačega vina. Mejo smo prešli brez

zaplatajev in prva naša etapa je bila na avtocesti Postojna — Vrhnika. Po krajšem postanku smo nadaljevali pot do Trojan, kjer se je večina izletnikov okrepčala s pristnimi domačimi krofi. Že ob 9. uri smo dospeli v Tabor, kjer so nas predstavniki domačega prosvetnega društva «Ivan Cankar» in zastopniki krajevne skupnosti res pri-srčno sprejeli. Po sprejemu so predstavniki našega društva položili venec pred spomenik padlim v NOB. Ob tej priložnosti je pevski zbor zapel žalostinko «Zrtvam». Ob 10. uri je bila v Prosvetnem domu slavnostna seja, na katero so bili povabljeni tudi dolinski župan Lovriha, predstavnik SPZ Kapej in predsednik PD Slovencev Kosmač. Po slavnostni seji, na kateri so gostitelji poklonili diplomom kot priznanje in zahvalo za naše sodelovanje, se je pričel kulturni spored. Nastopili so godba na pihala, združena moška pevski zbor iz Tabora in iz Polzele, domači recitatorji in naš mešani pevski zbor, ki je pod vodstvom Draga Petarosa zapel pet pesmi.

Kulturni spored se je zaključil s kratkima nagovoroma domačega predstavnika in predsednika PD Slovencev Marjana Kosmača, ki je o razsali zgodovino PD Slovencev in se zahvalil gostiteljem za pri-srčen sprejem. Kosmač je tudi povabil PD Ivan Cankar na 5. praznik vina, ki bo prihodnje leto v Borštu. Nagovorom je sledila izmenjava daril. Taborčani so nam poklonili sliko domačega umetnika in šop rečih nageljnov, mi pa spominsko pla-

keto in soodček pristnega breškega vina.

Po obilnem kosilu, ki ga je spremljalo petje in glasba, smo oiskali jamo «Pekel» in si ogledali zanimivosti. Nato smo se vrnili na prireditveni prostor, kjer se je začela vrtna veselica. Ob zvokih ansambla Borisa Terglava so se na plesišču zavrteli številni pari. Seznanili smo se s številnimi Taborčani, razpravljali o njihovih in o naših problemih ter izrazili že-

ljo, da bi se še večkrat srečali. Kljub veselum razpoloženju, ki je vladalo na prireditvenem prostoru, smo se morali okoli 22. ure posloviti od prijaznih Taborčanov, kajti pred nami je bila dolga pot do Boršta.

Tako se je zaključil ta lepi izlet, ki ga je PD Slovenec priredil kot zahvalo vsem pevcom, so-delavcem in simpatizerjem, ki so pripomogli k dobremu uspehu 4. praznika vina.

E. S. P.

Borštani nesejo venec k spomeniku padlim v Taboru pri Celju

Hiša ob pokrajinski cesti Nabrežina — Sesljan, ki jo bodo porušili. Na mestu se bo k pokrajinski cesti priključil odcep z avtoceste

Predsednik PD Slovencev Marjan Kosmač sprejema diplomu

Pevski zbor PD Slovencev iz Boršta poje na slovesnosti ob občinskem prazniku občine Žalec

horoskop horoskop horoskop horoskop

OVEN (od 21. 3. do 20. 4.) Na čustvenem področju bi vam znalo škoditi preveliko zaupanje do neke osebe, zato bodite previdni. Iz nekega skromnega predloga se bo razvil zanimiv načrt, za katerega se boste morali zelo potruditi, da vam uspe. Dobili boste zanimivo ponudbo.

BIK (od 21. 4. do 20. 5.) Neka čustvena vez, ki se je dobro začela, bo pokazala svoje šibke točke, zato se je raje odrecite, če se težave ne bodo ugodile. Preživeli boste nekoliko kritično obdobje zaradi nekih naporov. Kdor se bo odpravil na potovanje, naj računa na morebitno neugodje.

DVOJČKA (od 21. 5. do 21. 6.) Zaradi zanimivega srečanja boste pozabili na težave in na sprejete predloge. Neka ideja vas bo rešila iz zagate na delovnem področju. Tudi kar se tiče finančnega področja, vam bo vse šlo prav. Neka sprememba bo po vsej verjetnosti uredila vaš položaj.

RAK (od 22. 6. do 22. 7.) Kar se ljubezenskih odnosov tiče, boste doživeli razočaranje, ki pa ga bodo ublažila nova srečanja. Najavljamo vam izlet. Na delu se varujte pred razpravljanjem, ki bi znalo ustvariti nesporazum.

LEV (od 23. 7. do 22. 8.) Bodite bolj razumevalni do ljubljene osebe, če želite, da se bodo ugodile nekatere težave na čustvenem področju. Posrečena poteza vam bo pomagala k uspehu, zato pazite, da ne zamudite priložnosti. Poravnali boste spor z nekim kolegom.

DEVICA (od 23. 8. do 22. 9.) Teden vam bo naklonjen za to, da pozitivno vplivate na osebo, ki vam je pri srcu, a se še ni izražila o svojih čustvih. Doživeli boste prijetno izkušnjo, ki vam bo pomagala, da uspešno izpeljete slabo začeto delo. Zdravstveno stanje bo zadovoljivo.

TEHTNICA (od 23. 9. do 22. 10.) Tistemu, ki želi uspeti pri delu, se najavljajo uresničljivi načrti. Vztrajajte pri tistem, kar ste že začeli. Vaš trud bo rodil sadove. Preizkusite svoje sposobnosti. Neko poznavstvo se bo spreminilo v čustveno vez.

SKORPIJON (od 23. 10. do 22. 11.) Če boste znali nekoliko spreminiti svoje mišljenje, boste mogli uresničiti neki družinski predlog. Kljub vsemu, se raje ne spravljajte v nevarnost, da bi vas neuspeh preveč ne potrl. Nekdo vam želi vreti poleno pod noge.

STRELEC (od 22. 11. do 20. 12.) Nekoliko živčni boste zaradi nepredvidenega razvoja dogodkov na delovnem področju. Ko se odločate za spremembo, dobro pretehtajte okoliščine in izberite tutek za delovanje. V družini bodo nastopili manjši nesporazumi.

KOZOROG (od 21. 12. do 20. 1.) Lahko se odpravite na pot spekulacije, vendar ne računajte z nekimi uspehi in raje pričakujte poraz. Neka vest bo vzbudila mnogo upanja, pa tudi dvom, zato se o njej raje prepričajte. Prijeten večer proti koncu tedna. Nekoliko utrujeni boste.

VODNAR (od 21. 1. do 19. 2.) Bolje je, da težave odpravite sami in se ne zanašate na pomoč drugih. Pojavile se bodo priložnosti, ki bodo ugodno vplivale na zblizanje z osebo, ki vam je pri srcu. Imejte več poguma pri izražanju svojega mišljenja, če želite, da vas bodo drugi spoštovali.

RIBI (od 20. 2. do 20. 3.) Če boste uresničili neko obveznost, ki ste jo sprejeli pred časom, boste želi uspeh. Ne ustrašite se že pri začetnih težavah. Kar se čustvenega življenja tiče, ne delajte iz muhe siona, kajti to bi se vam maščevalo. Prijetno razpoloženi.

danes v Ljubljani, danes v Ljubljani, danes v Ljubljani,

KONCERTI

Solisti ljubljanske Opere Zlata in Dragiša Onjanovič bosta z orkestrom Komorne scene, torek, 16. julija ob 19. uri v Zelnjaki cerkvi interpretirala opero G. B. Pergolesija «La serva padrona». Dirigiral bo Ciril Cvetko. Vstopnice ob vhodu v prizorišče pol ure pred začetkom koncerta.

FESTIVAL LJUBLJANA

Danes, 14. julija, ob 20.30 v stolnici ORGELSKE VEČER FRANCOISA DELOREJA, Švica.

Jutri, v ponedeljek, 15. julija, ob 20.30 bo v podelnem gledališču predstava ROMEO IN JULIJA Prokofjeva celovečerni balet. Balet iz Perma, Sovjetska zveza ob spremljavi orkestra Opere iz Temišvara.

DEŽURNA ZDRAVNIŠKA SLUŽBA

Nočna dežurna zdravniška služba je za nujne obiske na domu od 19. do 7. ure, ob nedeljah in praznikih ves dan in to v naslednjih enotah Zdravstvenega doma — Ljubljana.

Beograd: Križičeva c. 10, telefon 310-533.

Center: Miklošičeva c. 24, telefon 313-063.

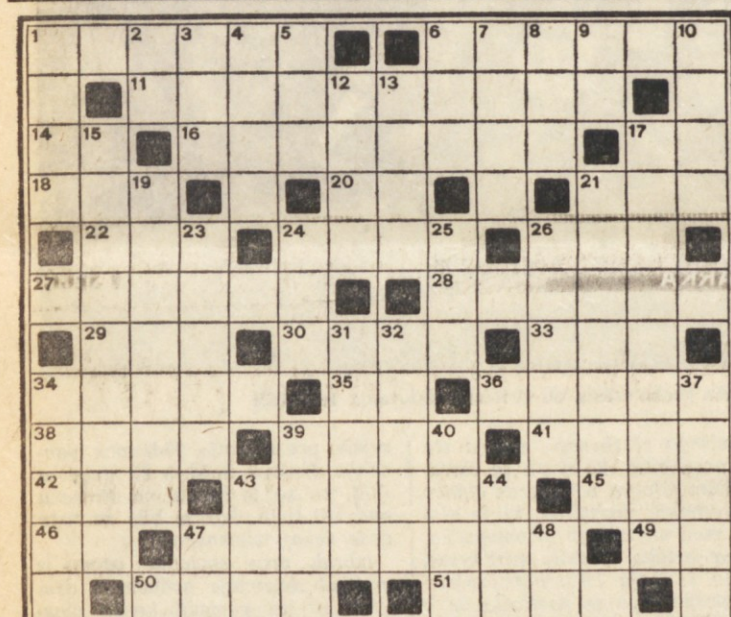
Vič - Rudnik: Postojnska c. 24, telefon 61-121.

Moste - Polje: Prvomajska 5, telefon 316-155.

Šiška - Sentvid: Derževa ulica 5, za občinsko stavbo, telefon 55-221.

Medvode: Medvode, telefon 71-215.

KRIŽANKA... z našim krajem

Rešitev križanke v torek

VODORAVNO: 1. Župan v «našem kraju», 6. Sovzoki, skladnost, 11. Računanec s posebnimi števili, 14. Anton Novčan, 16. Preobčutljivost za kako živilo, 17. Milliamper, 18. Jugoslovanski otok, 20. Poraz v boku, 21. Stric iz Amerike, 22. Moški glas, 24. Sinje bela kemijska prvina, 26. Reka v SZ, 27. 50 na sporedih, 28. Zelenjak, 29. Predeli v sredi, 30. Rimski bog ljubezni, 33. Burno prodiranje, 34. Kot pa namamski... prekop, 35. Grška predpona, 36. Jugoslovanski teniški igralec, 38. Ime italijanske pevke Pavone, 39. Nrnava usmerjenost, 41. Čista teža, 42. Posameznik, 43. Vas pri «našem kraju», 45. Zaimke, 46. Hektar, 47. Riccardo, italijanski pevec, 49. Natrij, 50. Športno jadralno društvo v «našem kraju», 51. Istrsko mesto.

NAVPIČNO: 1. Kralj v Shakespearjevem delu, 2. Galij, 3. Irska teristična družba, 4. S koptom, 5. Ateist na pol, 6. Boginja sovražstva, 7. Batl, tolkači, 8. Učena in vodu mera v Turčiji, 9. Najstarejša božanstvo pri starih Egipčanih, 10. Italijansko socialno zdravstveno varovanje, 12. Mračni, 13. Moško ime, 15. «Naš kraj», 17. Enoten, enovit, celovit, 19. Čestni roparji, razbojniki, 21. Zvočen, glasoven, 23. Mesto v Toskani, 24. Ameriška informativna služba, 25. Načinovni prislov, 26. Vas pri «našem kraju», 31. Enovalentni radikal iz metana, 32. Suženjske verige, 34. Krasna drevesa, 37. Trdno zgrajen, odopen, 39. Zensko ime, 40. Večja količina žita, 43. Avtobusna služba, ki pelje v «naš kraj», 44. OZN, 47. Del bulvarja, 48. Italijanski spolk. (lako)

danes v Novi Gorici

KINO
SOČA «Sartana, dolarji in menih, italijanski barvni film ob 18.30 in 20.30.

SVOBODA «Dama s kamelijami», ameriški barvni film ob 18.30 in 20.30.

DESKLE «Hura, šola gor», nemški barvni film ob 17.00 in 20.00.

RENCE «Super fly», ameriški barvni film ob 20.00.

PRVACINA «Pustolovca», ameriški barvni film ob 17.00 in 20.00.

DEŽURNA LEKARNA
Danes je v Novi Gorici dežurna Centralna lekarna, tel. 21-456, ki je odprta od 8. do 12. ure. Odprta je tudi ves prosti čas do ponedeljka jutraj za izdajo zdravil po receptu in za nujne primere. Lekarna opravlja dežurno službo tudi za območja Šempetra, Dornberka in gorških Brd.

danes ob obali

KINO
KOPER ob 18.00 — italijanski, ALFREDO, ALFREDO, ob 20.30 — ameriški, RYANOVA HCL.

IZOLA ob 18.00 in 20.30 — ameriški, KO LEGENDE UMIRAJO.

ŠKOFIJE ob 17.00 in 20.00 — ameriški, DOLGA ROKA MARJE.

PIRAN ob 18.00 in 20.30 — ameriški, HEROJ CRNEGA KOLTA.

PORTOROŽ ob 20.30 — italijanski, ROPARJI VLAKA.

TRGOVINE
V Piranu bodo v nedeljo dežurali: Samopostrežna Nanos — Zelenjavni trg, sadje, zelenjava Nanos Zelenjavni trg in Mesnica «Agraria» prav tako Zelenjavni trg.

V Portorožu bosta dežurali: Samopostrežna NANOS in mesnica E-MONA.

V Luciji pa samopostrežna trgovina Kmetijske zadruge.

V Kopru bosta v nedeljo dežurali: Market JESTVINA na Titovem trgu, in samopostrežna trgovina NANOS v Kidričevih ulici.

V Izoli bodo v nedeljo dežurali naslednje trgovine: Market «JESTVINA» na Trgu JLA, Trgovina KOLO-NIALE na Trgu 29. novembra ter kiosk BOZICIC v Gorkijevi ulici.

ZDRAVNIŠKA DEŽURNA SLUŽBA
V vseh treh obalnih mestih je organizirana celodnevna zdravniška dežurna služba. Tako v Zdravstvenem domu v Kopru kot v zdravstvenih ustanovah v Izoli in v Piranu, dobite pomoč od 7. ure jutraj in nedeljo, do 7. ure jutraj v ponedeljek.

ZABAVE
Čez nedeljo bodo na obali odprti vsi zimski plavalni bazeni, kegljišča in vsi drugi športni objekti. Zvečer bodo igrali v vseh večjih lokalnih zabavnih orkestri, barski program pa si lahko ogledate v barih hotela

Triglav v Kopru, v Palacu, Centralni in Metropoli, v Portorožu ter Pri treh pagih v Piranu.

PRIREĐITVE
Zgornje Škofije — Tradicionalna šagra. Igral bo ansambel KRISTALL.

AVDITORIJ PORTOROŽ

POLETJE '74
FOLKLORNI ANSAMBEL «SLAVONIJA»

iz Osijeka
Portorož, Avditorij, 14. julija ob 21.00

UMETNOSTNE RAZSTAVE NASILJE IN ODPOR

kipar TONE SVETINA
in fotograf JOŽE KOLOŠA

Portorož, Avditorij, še danes, 14. julija

Telefonske rezervacije vstopnic in vse informacije glede prireditve:

Zavod za turizem, Portorož, Biro za prireditve, Portorož, Avditorij, tel. (066) - 73569

ZADREGA
(Nadaljevanje s 5. strani)

v tej elektronski «vasi» antagonistične skupine, manjšine «in večine» in nekatere proglašajo sebe za najboljše, druge pa za «smeteti», ki jih je treba nasilno eliminirati?

Preko kakšnih prepadov drži pot do soglasja in sožitja?

Fantazija je postala nemočna. Kakor da bi elektronika sama — in ne človeške ideje, rojene pod krhkimi lobanjami, ideje, ki danes krožijo z brzino svetlobe okrog našega planeta — torej elektronika sama — postala neko novo, nerazumljivo, nepremagljivo in vsepričujoče bozanstvo, katerega misli in namere človek ne more več razbrati. Se potemtakem res ustajamo v neki novi, elektronski opremljeni «srednji vek», ki ga preokupujejo znanstveni in ekonomisti, opremljeni z računalni komputermi?

Kakor že mnogokrat v zgodovini stoji človeštvo danes pred neko novo in težko, znanstveno, sociološko, pa tudi politično in kulturno uganiko. A človeški duh je razrešil že marsikaj in ni dvoma, da bo tudi to; tedaj se bo spet sprostila tudi fantazija in začel se bodo novi poleti — v negotovost...

Greitbauerjev nasprotnik dr. Karel Bloch se vprašuje, ali doživljate smrtne nevarnosti res okrepiti samozavest oziroma zavest o bivanju, ali res spremeniti alpinistovo zavest v «višjo človečnost». Na ta vprašanja Bloch ne odgovarja, le odpira jih, odgovorja pa ne sprejema, sklicujoč se na znano trditev Franka Smytha The Spirit of the Hills — «V gorah iščemo srečo».

In že stojimo pred vprašanjem, kaj je sreča. Skratka: Gore človeka bogatijo, ker ga silijo, da preizkusi svoje najboljše moči. Ob tem veže nanje svoje ideje, svoja najgloblja spoznanja, ob njih vedno znova obuja najlepša doživlja. Zato je doživljati lepota v gorah tesno povezano z etiko, vse pa prepojenost s kulturno zavestjo človeštva.

Kako je pravi J. J. Rousseau? Ali ni že on povedal vsega, skoraj vsega za današnji čas? «Zdi se, da se človek v naravi dvigne nad običajno bivanje smrtnikov. V dolini pušča vsa nizkotna čustva, njegova duša pa, čim bolj se bliža eteričnim višinam, sprejema vase njihovo nespremenljivo čistost. Polašča se nas resno občutje, vendar ne prehaja v ožnost: občutek miru, ki pa ni mehko tlen, nas prevzame, veseli smo svoje eksistence, miška nas misli in čustvovati. Sila strasti pojenuje: izgubljajo tisti ostro želo, zaradi katerega so tako boleste, srce je le polno lahkotnega, prijetnega nemira. Na ta način srečno ozračje blaži trpljenje človeka in bolest spreminja v srečo. Prepričan sem, da v taki klimi preneha se tako silno razburjenje, še tako hipohondrično občutje. Dvonom, da bi v značnih kopelih čistega in blagodejnega gorskega zraka ljudje ne spoznali najodličnejšega sredstva zoper telesne in duševne bolečine».

Ni naključje, da so prav iz planinskih krogov, po svetu in doma, prišli prvi glasovi o zakonitem in nujnem varstvu življenjskega okolja, usodne biosfere človeške kreature, ki si žaga vejo, na kateri sedi. Tudi to je utemeljeno v humanistični vsebini planinstva, v modernem odnosu do prvobitne narave,

NEDELJA, 14. JULIJA 1974

ITALIJANSKA TELEVIZIJA PRVI KANAL

11.00 Maša
12.15 Kmetijska oddaja
13.15 Program za mladino
14.15 Naovred sporeda za prihodnje dni
15.15 Sportni dnevniki
16.15 Vremenska napoved
17.15 DNEVNİK
18.15 ODISEJA
19.15 Tretje nadaljevanje
20.15 Sportna nedelja
21.15 MALICNA OČE IN SIN
22.15 Detektivka
23.00 DNEVNİK

DRUGI KANAL

15.30 in 18.45 AVTOMOBILIZEM
Evropsko prvenstvo «Formula 2»
16.15 DNEVNİK
17.15 IL MANGIANOTE
Nagradno glasbeno tekmovanje
18.15 KULTURNE AKTUALNOSTI
19.15 Napoved sporeda za prihodnji teden
20.15 JUGOSLOVANSKA TELEVIZIJA
21.00 Kmetije
22.00 Poljska TV nadaljevanje
23.00 Kmetijska oddaja
24.00 Otroška matineja
25.00 Beli kamen, Skozi neznan delo
26.00 DNEVNİK
27.00 Kvarter Ledina in trio Nika Zajca
28.00 Toto v norišnici, dolgometrski film
29.00 DNEVNİK
30.00 Državno prvenstvo v atletiki
31.00 Svetovno prvenstvo v košarki
32.00 Srečanje JUGOSLAVIJA - ŠPANIJA

21.30 Risanke
22.15 Zunanje politični komentar
23.15 Ekonomska sporočila
24.15 V gosteh pri Nušiču: «Oblast»
25.15 DNEVNİK
26.15 Sportni pregled
27.15 KOPRSKA BARVNA TELEVIZIJA

18.25 Jugoslovansko prvenstvo v atletiki
19.25 Košarka - svetovno prvenstvo
20.15 Pregled tedenskega programa
21.15 Legenda o Tomu Doolyju
22.15 Igrani film

7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST A
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST B
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST C
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST D
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST E
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST F
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST G
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST H
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST I
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST J
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST K
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST L
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST M
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST N
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST O
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST P
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST Q
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST R
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Spored za mladino; 18.15 Umetnost in književnost; 18.30 Album Čajkovskega; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Jaz; 20.00 Sport.

TRST S
7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne s vami; 13.30 Glasba po

KOŠARKA

SP V PORTORIKU

Jugoslovanom ni uspelo zmagati v tekmi z ZDA

«Plavi» so po prvem polčasu vodili z devetimi točkami

ZDA — Jugoslavija 91:88 (41:50)

ZDA: Lucas 16, Burden 27, Grote 4, Oleynick, Short, Schmitt, Buckner 8, Gerard 8, Meriweather, Boswell 16, Wilkins, Kelley 12.

JUGOSLAVIJA: Tvrđić, Kičano- vić 24, Jelovac 12, Knežević, Jer- kov, Kapičić, Slavnić 6, Čosić 14, Šolman 16, Plečaš 7, Dalipagić 9, Marović.

SODNIKA: Albanese (It.) in Go- mez (Argentina).

PET OSEBNIH NAPAČ: Slavnić in Jelovac.

Jugoslovanima košarkarska repre- zentanca je v odlični tekmi svetovnega prvenstva klona mostu ZDA s tremi točkami razlike. Ju- goslovani so tako zamudili izredno prilžnost za ponovno osvojitve na- slova svetovnega prvaka. «Plavi» imajo sedaj le minimalne možnosti za obratitev lovorike najboljšega, saj bi morali Sovjeti namreč pre- magati Američane s tremi točkami razlike, tako bi imeli vse tri re- prezentance, Jugoslavija, SZ in

ZDA enako število točk in enako razliko v koših in medsebojnih spo- padih. Jugoslavija bi morala nam- reč premagati jutri še Španijo.

Tekma med ZDA in Jugoslavijo je bila izredno napeta in borbe- na. Po začetnem vodstvu Američa- nov (4:0) so se «plavi» ogreli in povedli z 22:16. To vodstvo so po- večali na največ 14 točk prednosti, prvi polčas pa so zaključili v svo- jo korist z rezultatom 50:41.

RAZPORED

preostalih tekem svetovnega prvenstva v košarki

Danes, 14. julija

Španija - Jugoslavija, SZ - ZDA, Kuba - Brazilija, Por- toriko - Kanada

V nadaljevanju so Američani si- lovitvo prisilili. Prednost Jugoslo- vanov je kmalu skopnela, dokler niso ZDA pri rezultatu 63:63 ize-

načile. V teh odločilnih trenutkih je moral zaradi petih osebnih na- pakov zapustiti igrišče Slavnić. S tem je postala naloga Američanov laž- ja: dosegli so vodstvo z deveti- mi točkami prednosti, kar jim je zadostovalo za zmago.

TV

Jugoslovanima televizija bo da- nes ob 20. uri prenašala iz Por- torika zadnjo tekmo Jugoslavije za svetovno košarkarsko prvenstvo. Ju- goslovani bodo igrali proti Španiji.

ATLETIKA

Poljakinja Kristina Kasperczyk je včeraj postavila nov svetovni re- kord v teku na 400 metrov z ovi- rami s časom 56"05.

TOUR BODOČNOSTI

Leleu zmagal na kronometer

COLOMERS, 13. — V četrti etapi mednarodne amaterske kole- sarske dirke po Franciji je zmagal Francoz Guy Leleu. Na cilju 37 km dolge etape na kronometer je prehitel Poljaka Mytnika in ro- jaka Danguillemeja. Na skupni le- stvici vodi še vedno Španec Mar- tinez.

Vrstni red na cilju:

1. Leleu (Fr.), ki je 37 km pre- vozil v 50"52"
2. Mytnik (Polj.) 51"14"
3. Danguilleme (Fr.) 51"30"
4. Mittereger (Av.) 51"33"
5. Buhaček (ČSSR) 51"56"
6. Le Guilloux (Fr.) 52"00"
7. Guillard (Fr.) 52"07"
8. Martinez (Sp.) 52"12"
9. Kaczmarek (Polj.) 52"21"
10. Steimayer (Av.) 52"24"

Skupna lestvica:

1. Martinez (Sp.) 10.13'45"
2. Guillard (Fr.) 10.14'12"
3. Sozda (Polj.) 10.15'30"
4. Kaczmarek (Polj.) 10.15'37"
5. Mirri (It.) 10.16'30"
6. Szurkowski (Polj.) 10.16'40"
7. Schuur (Niz.) 10.16'47"
8. Steimayer (Av.) 10.16'47"
9. Edwards (VB) 10.16'57"
10. Pronk (Niz.) 10.16'57"

ATLETIKA

PRED EVROPSKIM PRVENSTVOM V RIMU

Metalci kladiva ne upoštevajo tradicije pri svetovnih rekordih

Prvič je kladivo poletelo preko sedemdesetih metrov leta 1960

Svetovni rekord v metih niso pri atletiki več enomestni. Ne odjek- no več v svetu tako kot nekoč, ko so padale čudežne meje 20 in 21 m v kroglu, 90 m v kopju, 60 m v disku in 70 m v kladivu.

Nekdaj se je mislilo, da so bili ti rekordi čisti, brez madeža znanstvenih čarovnjakov. Preko 70 m s kladivom si je prvi človek pred daljšega leta 1960, le malo pred olimpijskimi igrami v Rimu. Junak je bil tedaj Ame- rikanec Harold Connolly, znan tudi zaradi ljubezenske zgodbe s česko- slovaško olimpijsko zmagovalko Ol- ga Fikotovo. Connolly je tudi po letu 1960, ko je bil tekmovalno že izven svetovne elite, še trikrat pre- magal znanko naprej, njegov u- gled pa je močno padel, ko je po- gledal iz aktivne atletike priznal, umiku iz svoje športne uspehe posluzil vseh dovoljenih in nedo- voljenih zvrstih in «dopingov».

Tudi on si je torej napolnil mi- šice z anaboliki, ki so edini krivi, da današnji meti nimajo vsega privlačnosti, ki bi jo sicer mo- ral imeti. Izjema je za sedaj le kopje, katerega pomen je lažje do- jemljiv tudi nestrokovnemu očesu, ki pa je tudi že ožujen.

Čudno je, da je nov svetovni re- kord 76,60 metra prišel iz Nemčije kjer se je z zahoda preselil na vzhod. Stari rekorder Walter Schmidt je bil poprečna osebnost. Niti na no- tranjem nemškem «trgu» ni niko- li veliko pomnil. Še domačini sami niso vedeli, kako mu je uspelo do- seči 76,40 m. Za olimpijske igre si ni skušal niti priboriti mesta v ekipi.

Rekord je bil pričakovano vsaka- kor iz Sovjetske zveze, ki je daleč najmočnejša trdnjava. Beseda tr- njava je docela umestna, saj je preko 70 m dolg met 7,25 kg tež- kega orodja pravo bombardiranje. Novi rekorder Theimer je znanko podaljšal za 20 cm do 76,60 m. Tudi Theimer ni osebnost med me- talci kladiva. Sedaj ima 26 let, zelo močan pa je bil kot mladi- nec, ko je gledalo, da bo premoč- no zavladal. Z leti niso njegovi re- zultati napredovali in do rekorda je prišel naravnost ob 74,02 m sta- rega osebnega rekorda. Tako velik napredek morda res skriva res- nično zmogljivost, je pa lahko tudi plod srečnega meta.

Nova znanka bo vsakakor služi- la za večjo razgibanost med So- lvjeti, ki so na primer lani utrdili svoj položaj s prvimi tremi mesti

na svetu, s českimi metalci med prvimi desetinami in s trinajstimi med prvo dvajsetico svetovne le- stvice. In lani ni bila za metalce kladiva ugodna letina. Samo Bon- darcuk je enkrat potegnil preko 75 metrov.

Bondarcuk brani olimpijski na- slov, bil pa je evropski prvak leta 1969. V Helsinkih leta 1971 je bil boljši od njega le Beyer, sovjetski metalca pa je danes verjetno še vedno kos vsem ostalim in nedvom- no računa na drugi celinski na- slov na EP v Rimu.

Nasprotniki bi mu morali biti ro- jaki Dmitrenko, Hmelevski in Gam- ski v prvi vrsti, bogata izbira pa nam lahko da tudi druga imena. Poleg Theimerja in rojaka Sachse- ja, ki pa je bil lani zelo daleč od prvih, utegne priti konkretna ne- varnost le še od mladega zahodne- ga Nemca Riehna. Ta je lani do- segel že 74 m in je edini z relativ-

no nizko telesno težo. S primerno «terapijo» anabolikov lahko Riehm doseže tistih nekaj potrebnih kilo- gramov za telesno težo, ki bi mu omogočila zanesljivejšo obrate v tesnem krogu zaletišča.

Za statistiko še zmagovalci zad- nih velikih tekmovalj:

- OI v Rimu 1960 — Rudenkov (Sov. zveza)
- EP v Beogradu 1962 — Zsiwotsky (Madžarska)
- OI v Tokiju 1964 — Klim (Sov. zveza)
- EP v Budimpešti 1966 — Klim (Sov. zveza)
- OI v Mehiki 1968 — Zsiwotsky (Ma- džarska)
- EP v Atenah 1969 — Bondarcuk (Sov. zveza)
- EP v Helsinkih 1971 — Beyer (Zah. Nemčija)
- OI v Münchnu 1972 — Bondarcuk (Sov. zveza)

k. b.

ŠPORT NA ZNAMKAH

Ena od redkih libijskih znamk, ki je izšla leta 1964 in ki je posvečena olimpijskim igram v Tokiu ter športu na splošno

LIBIJA

Od leta 1912 do 1944 je bila Li- bija italijanska kolonija, nato do 1. 1952 je bila pod britansko vojaš- ko upravo, 24. decembra 1952 pa je postala neodvisna kraljevina. Nekaj let kasneje je prišlo do vo- jaške revolucije in Libija je konč- no postala arabska republika.

Zal pa je, kar se filatelije tiče, dokaj nezanimiva dežela. Do da- nes je izšlo le 13 znamk s šport- no tematiko, kar je res zelo malo.

Prva serija je izšla leta 1964 ob priliki olimpijskih iger v Tokiu.

Na šestih znamkah različnih vred- nosti so prikazani nogomet, moto- ciklizem, boks, skok v vodo in skok v višino. Iste znamke so iz- šle kasneje združene v blok.

Leta 1967 so bile v Tunisu na sporedu sredozemske igre. Za to prireditve je izšlo 5 znamk, ki so nekoliko lepše od prvih. Tudi na teh so prikazane, brez velike fan- tazije, razne športne panoge in sicer tek, metanje kopja, kole- sarsstvo, nogomet in boks. Končno je izšla leta 1973 še olimpijska serija dveh znamk. Pod olimpijski- mi krogi so prikazani trije stilizirani tekači in grb iger.

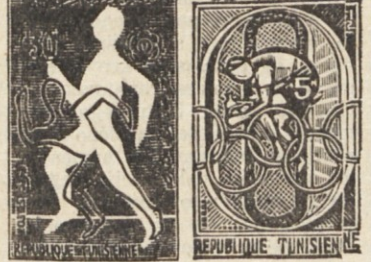
TUNIZIJA

Do leta 1888 so na tem ozem- lju poslovali le nekateri poštni uradi med temi dva francoska (Tunis in La Goulette) in trije italijanski (Tunis, La Goulette in Sousse). Kasneje je postala Tuniz- ja francoski protektorat, leta 1956 je bila proglašena samostoj- na kraljevina in končno je leta 1957 tudi Tunizija postala repu- blika.

Tudi v tej državi je športna zbirka zelo skromna. Prva serija

petih znamk je izšla leta 1960 ob priliki olimpijskih iger v Rimu. To so bile tudi prve igre, na katerih je Tunizija nastopila kot suve- ra država, saj so prej njeni atle- ti nastopali v francoski reprezen- tanci. Na znamkah so prikazani olimpijska bakla, košarka, tek, ko- lesarstvo in ženska športnica, kar predstavlja pravo novost za arabs- ke dežele.

Leta 1972 je izšlo za igre v Münchnu 6 znamk in blok, na ka- terih so prikazani olimpijski kro- gi in alegorične podobe raznih

Olimpijske igre v Rimu leta 1960 in prvi nastop tunizijskih tekmoval- cev na OI. Na drugi znamki 13. vojaš- ko mednarodno tekmovalce leta 1963

ODOBKARSKI TEČAJ ZSSDI

Čez teden dni bo odpotovalo v rovinjski tabor 53 igralk

Največ tečajnic je prijavil Breg - V prvi skupini bo zastopanih pet društev

Kot smo že poročali, bo odšla čez teden dni v Rovinj prva sku- pina naših mladih obojkarič. V nedeljo 21. julija dobo odpotovala samo dekleta iz naslednjih naših društev: Bora, Sokola, Sloge in Kontovela, Seznam igralk pa je naslednji:

Bor: Sonja Jazbec, Marta Siega, Adrijana Dogvan, Magda Pertot, Anamarija Glavina in Marisa Batič. Breg: Fabja Meneghetti, Dorjana Lovrenčič, Tjaša Pavletič, Dorjana Kofol, Marina Trenta, Franka O- lenik, Sonja Komar, Eda Pregarc, Bjanka Cerin, Marina Cerin, Tanja Smoljak, Jelena Stefančič, Danica Kocjančič, Arjana Korosec, Gra- cijela Metlika, Marija Kofol, Mari- ana Stefančič in Aleksandra Turco.

Sokol: Vida Legiša, Sonja Anton, Lia Legiša, Marija Žužek, Cincija Aubert, Gordija Zandomeni, Anita Paškulin in Marta Verginella.

Sloga: Loredana Kralj, Mira Grčić, Tjicjana Krišani, Anica Čuk, Neva Grčić, Rosana Franko in Te- rezja Počkar.

Kontovel: Arjana Kapun, Jana Ban, Majda Černjava, Denise Da-

nile, Xenja Majovski, Katja Da- nieli, Silvija Emili, Erika Emili, Elviana Štoka, Elizabeta Danieli, Marina Goruppi, Dunja Albi, Lori Semec in Mira Starc.

V prvi skupini bo 53 obojkarič. Največje zastopstvo bo imel tabor Breg z 18 igralkami, sledi Kontovel 14, Sokol 8, Sloga 7 in Bor 6. S prijavljenimi iz druge skupine pa bo končno število udeležencev le- tošnjega tečaja v Rovinju povsem drugačno. Tudi letos bomo gostje tabora VSTK iz Ljubljane, ki ima dokaj lepo usenjen tabor z vsemi ugodnostmi, tako da bo počutje v Rovinju dokaj prijetno in lepo do- živetje za vse in to tudi za tiste, ki že več let zaporedoma odhajajo v Rovinj ter seveda toliko bolj za novinke, ki jih je tudi letos precej. Poleg treniranja bodo na sporedu tudi druge razvedrilne de- javnosti tako da se ne bo nihče dolgočasil.

Za red in disciplino v taboru pa bodo skrbeli Jadrana Gabrovce, Ingrid Kalan, Jasna Rauber, Ana- marija Švagelj ter Ivan Peterlin. Vsi imajo pri tem zahtevnem delu

dobre izkušnje, saj so bili v ta- boru že v preteklih letih, ki je vse teklo v najlepšem redu in vsestran- skom zadovoljstvu. Pri upravi ta- bora smo vedno naleteli na ve- liko razumevanje. Kljub trdemu treninju dvakrat na dan in v Ro- vinju nihče shušal, kar je najboljši dokaz, da je hrana izredno užitna in kalorična.

Niti glede trenerjev se ne bo mogel prav nihče pritoževati. Tudi letos bodo naši obojkariji in oboj- karičice vadili pod večjo roko priz- nanih strokovnjakov kot so Adolf Urmat, dolgoletni jugoslovanski oboj- karski reprezentant, Stefan Fi- lipančič iz Raven na Koroskem predavatelj na Visoki šoli za te- lesno kulturo v Ljubljani Viktor Krevelj (ali bolj poznani Viki) ter najmlajši med njimi, trener in igralka Fužinarja iz Raven, Anton Španžal. Tudi trenerji imajo z na- šimi dekleti in fanti dolgoletno iz- kušnje tako, da bo tudi na igriščih telego tako, da si želimo. Poleg tega bo še plavalni tečaj, če bodo v taboru tudi neplavalci. Ne smemo se pozabiti na prosti čas, ki je na- menjen kopanju in sončenju. To bo res več kot idealna združitev prijetnega s koristnim.

Za starše, ki bi želeli priti na obisk (obiski so dovoljeni samo ob nedeljah, če ni seveda kaj nuj- nega) ali pa pisati, je naslov na- slednji:

Tabor Visoke šole za telesno kul- turo — 52210 Rovinj Jugoslavija. Za tiste, ki ne vedo, kje je tabor VSTK, naj ob prihodu v mesto Ro- vinj vprašajo in domačin jih bo napotil v pravo smer.

Tajništvo ZSSD obvešča vse ude- leženke prve skupine obojkarske- ga tečaja v Rovinju, da bo odhod v nedeljo, 21. t.m. Vse tečajnice naj se zberejo ob 7. uri na pomor- ski, postaji, od koder se bo odpoto- valo z ladjo «Edras». Vsa društva, ki bodo poslala svoje članice na tečaj, naj dajo za vsaki dve tečaj- nice na razpolago najmanj po eno žogo. Udeležence naj prinesejo s seboj poleg običajne osebne opre- me še opremo za kopanje in se- veda športno opremo za treniranje (hlačke, copate, majice, nogavice, trenirko, ščitnike za kolena, če jih imajo). Vse ostalo pa dobijo v taboru (posteljino in jedilni pribor). Za tiste, ki nimajo skupnega potnega lista, pa se pripravljamo, da ne bi pozabili osebnih dokumen- tov oziroma potnega lista.

KOŠARKA

IZPOLNJIVALNI TEČAJ V SEČI

Po desetih dneh jutri zadnji dan treningov

Mladi košarkarji bodo priredili danes popoldne piknik in turnir

TEČAJ V SEČI

Letošnji tečaj v Seči je zaradi vzdušja med mladimi košarkarji, zaradi velikega napredka, ki so ga pokazali fantje, in zaradi orga- nizacije same eden najuspešnejših od vseh košarkarskih tečajev do- slej sploh. V Seči trenira pod vodstvom navdušenega in požrvo- valnega Petra Brumma, trenerja mladinske ekipe Olimpije, 26 tečaj- nikov, letnikov 1961 in 1962. Kljub napornim treningom pa je vzdušje med tečajniki dokaj prijetno, saj imajo mladi košarkarji na razpo- lago več ur prostega časa, tako da se lahko kopajo, igrajo na šah, balinajo in prireajo turnirje v nogometu, šahu in podobno.

Danes pa bodo naši tečajniki priredili zaključni piknik, na ka- terega so vjudno vabljeni tudi starši. Zaključna prireditve se bo začela že v popoldanskih urah, ko bo na sporedu košarkarski turnir štirih ekip. Ob 19. uri si bodo te- čajniki ogledali tekmo Jugoslavije na SP, nakar pa bo piknik, saj bodo tečajniki sami pekli čevapči- če in poskrbeli za pijačo tudi za svoje starše. Ob tej priložnosti bo- do organizatorji podelili tudi di- plome in praktične nagrade tečaj- nikom, ki so se zaradi požrtvoval- nosti in discipline najbolj izkazali na tem devetdnevem tečaju.

Mladi košarkarji zato z vse vne- mo trenirajo, tako da je ljubljanski trener Brumen še kar zado- voljen. Vprašali smo Brumma, kako je kaj zadovoljen z delom naših fantov: «S to skupino sem precej zadovoljen, saj so fantje dokaj pri- zadevni in tudi požrtvovalno dela- jo. Tudi napredek je viden».

OBVESTILO STARŠEM

Košarkarski tečaj v Seči se bo zaključil jutri v ponedeljek, 15. julija, v popoldanskih urah. Organi- zator zato naproša starše, da bi z osebnimi avtomobili odpeljali fante domov. Odhod iz Seče bo ob 18. uri (po italijanskem času). Si- cer pa bodo organizatorji staršem na razpolago vse do 21. ure (po italijanskem času), če bi ti bili za- posleni.

b. l.

TEČAJ V IDRIJI

Organizator košarkarskega tečaja v Idriji ZSSDI naproša vse starše, da poskrbijo za prevoz tečajnikov na dom v terek zvečer in ne v sredo, kot je bilo prej domeneženo.

Obnovitvena dela v novogoriškem športnem parku

V ponedeljek 8. t.m. so se priče- la dela za obnovitev športnega par- ka v Novi Gorici. Začetna dela so opravili mladinci, ki so zbrani v delovni brigadi pod nazivom «No- va Gorica 74».

Otvoritev dela športnega parka v Novi Gorici bodo veljala preko 300 milijonov SD, zbrali pa jih bodo v obliki kredita pri tovarni Meblo v višini 200 milijonov SD, vtem ko bo ostala sredstva zajam- čila TTKS Nova Gorica in Alpe Adria, ki bo tudi prispevala svoj delež za dograditev tega pomembne- ga športnega objekta, ki je brez dvoma zelo potreben novogoriški mladini.

Rekonstrukcija športnega parka v Novi Gorici zajema široko področje del kot so: saniranje travnate povr- šine na glavnem nogometnem sta- diumu, tartan na atletskih napra- vah, igrišča za male športe ter u- reditev sanitarij za celoten športni park.

Kolikor se bodo dela zaključila po pogodbah, potem bo že v leto- šnji jeseni športni stadion v Novi Gorici dobil lepšo, oziroma dokonč- no obliko. Ko bomo dobili ta špor- ni objekt, smo lahko prepričani da se bodo za Novo Gorico začeli le- pi in tudi kvalitetnejši časi na športnem področju.

R. Kolenc

Delovanje ZSSDI

ZSSDI obvešča, da bo urad v Ul. Geppa 9 v Trstu zaprt jutri, 15. t.m. ter v dneh od 26. do 30. julija.

OBVESTILA

SPK Čupa organizira danes ob zaključku jadralne seže regato, katere se lahko udeležijo vsa. Začetek ob 11. uri v Sesijskem potiču.

SPK Čupa obvešča, da bo danes ob 15. uri na vrsti jadralna rega- ta za čl. trojezi Šk - Jadro. Kdor je že nastopil na prvem delu tekmovalja (v smučanju), naj se javi na sedežu Čupe do 14. uri jutri.

Zaključena razprava na konferenci o manjšinah

(Nadaljevanje s 1. strani)

ne značilnosti še niso nacionalne značilnosti, kajti določena skupnost se mora čutiti za manjšino in da neka manjšina v manjšini, ki to izpoveduje, še ne predstavlja manjšine. Svojo razlago je rimski profesor zaključil, da bi tudi probleme manjšine mogli rešiti v okviru splošnih nacionalnih zakonov, potem pa še s specifičnimi deželnimi zakoni.

Potem, ko je obširneje razpravljaj Alphonse Benedikt, je besedo prevzel posl. Corrado Belci, o čemer poročam na drugem mestu. René Hans Lauber je prevzel vlogo odvetnika dunajske vlade in avstrijskih oblasti nasploh v zvezi z izvajanjem, oziroma neizvajanjem 7. člena avstrijske državnopogodbe in poudarjal, da se ta člen, v nasprotju s tem, kar se po navadi zatrjuje, v pretežni meri izvaja, kajti prvi in drugi odstavek člena se izvaja v celoti. Avstrijska zakonodaja omogoča enakost v uporabi jezika in v sestajanju, oziroma zbiranju. Nadalje avstrijski zakon o solstvu in sicer o osnovni in srednji šoli prav tako omogoča, po njegovem, da otroci slovenskih staršev obiskujejo slovenske razrede, oziroma slovenski pouk. Nadaljeval je s trditvijo, da je na jezikovno mešanih področjih na sodiščih slovenski jezik uraden jezik, da se sodni sklepi izdajajo v obeh jezikih itd. Vendar je na koncu dodal, da je težko najti sodnike in sodno osebje, ki bi obvladalo tudi slovenščino. Tretji odstavek 7. člena, ki govori o toponomastiki, se prav tako spoštuje, seveda po tem, kar je trdil Lauber. Avstrijski zakon namreč to izrecno predvideva, toda med ljudmi obeh narodnosti, po njegovem, ni ustreznega razumevanja, ni možno doseči onega kompromisa, ki bi to omogočal. Vendar zadnji dve leti deluje posebna komisija, ki je bila ustanovljena prav zato, da bi se na tem področju dosegel dolgoročen uspeh, določeno sožitje.

Pri tem je pa zanimivo, da René Hans Lauber sploh ni omenil vandalskih izpadov raznih nemških več ali manj nacistično usmerjenih ljudi, ki so uničili vse dvojezične napise in minirali spomenike padlim partizanom.

O posegu posl. Maria Lizzera obširneje poročam na drugem mestu, prav tako smo že omenili kratek poseg dr. Džumova v odgovor na trditve dr. Schulza. Odvetnik dr. Drago Štoka pa je nato prebral del poročila, ki ga je društvo »Pravnik« naslovljeno na mednarodno konferenco o manjšinah in h kateremu se bomo vrnili prihodnjič.

Diskusija se je bližala svojemu koncu, tako, da je od delegatov spregovoril le še italijanski delegat Pino De Grassi iz Umaga, ki pa žal ni mogel svojega posega končati in ga je le načel, nato pa ga izročil v pisani obliki komisiji. Nekaj minut je predsedstvo komisije dalo na voljo predstavniku Kataloncev Malanu, ta pa je svoj čas odstopil predstavniku Kurdov v boju za samostojno državo, le da tu temu ni bilo dano priti s svojim izvajanjem do konca, kajti vodstvo komisije je se držalo urnika in zasedanje zaključilo.

V komisiji za kulturo, solstvo, jezik in sredstva javnega obveščanja so včeraj dopoldne govorili Maks Šah o slovenskih solah v deželi Furlanija - Julijska krajina, Drago Legiša in Edi Čermelj o vlogi slovenskega klera in raznarodovanju, Riella Colombin o »državljanih svetov« in Franco Filetti o Albancih v Italiji. Claudio Martelli je prikazal probleme verskih manjšin v Italiji, Belgijca Van Malie in De Boodt pa sta opisala položaj emigrantov in napetosti med Flamci in Valonci. Vrsta predstavnikov francoske manjšine v Italiji je orisala položaj v Dolini Aoste, prav tako pa so številni govorniki iz Velike Britanije prikazali usodo narodov in narodnostnih manjšin na otoku.

Pomembnejši je bil za nas nastop goriskega pokrajinskega odbornika Francesca Moiseja, ki je med drugim priznal, da so tožbe Slovencev zaradi stanja na škotski področju upravičene, vendar pa meni, da so Slovenci v primeri z Italijani kljub vsemu privilegirani. Polemično je tudi spregovoril o reakciji slovenskih staršev na njegov predlog, da bi v Gorici imeli slovenski vrtec skupaj z italijanskim.

Komunistični poslanec Marino Raicich, sicer Hrvat iz Moliseja, je opozoril na probleme emigracije ter jezikovne, šolske in kulturne probleme, ki s tem nastajajo, saj imajo emigranti v tujini marsikaj skupnega z manjšinami. Rekel je tudi, da emigranti marsikaj pridejo do zavesti narodne pripadnosti prav v tujini, in navedel kot primer naše beneške izseljenice.

Popoldanski del manjšinske konference je bil posvečen okrogli mizi o zatiranih manjšinah z udeležbo številnih strokovnjakov iz različnih držav. Pod predsedstvom dr. Zanettija so razpravljali Vladimir Dedijer, ki je nastopil kot predsednik Russeleovega sodišča, psihiatra Franco Basaglia in Michele Rizzo, prof. Vladimir Klemenčič, prof. Sagredo, časniki Raniero La Valle, ravnatelj Russeleovega inštituta Britanec Ken Coates ter Francoz Philip Meyer in Belgijec Paul Vercauteren. Težnja nekaterih govornikov je bila, da občno razširijo pojem manjšine, ki jo je prof. Basaglia označil kot »skupnost, ki ne more

Prof. dr. Lavo Čermelj in dr. Svetozar Polić, znana slovenska izvedenca za manjšinska vprašanja, med pogovorom v odmoru konference

izživljati lastne različnosti», ker jo številni zunanji, pa tudi psihološki elementi silijo, da se izenači s svojim gospodarjem. V tem okviru je nacionalna manjšina stopila v ozadje, govor pa je bil predvsem o zatiranih skupnostih, o alienaciji, o pritisku kapitalistične družbe da asimilira ali pa odstrani vse, kar ni v skladu z družbenim modelom. Govor je bil tudi o imperializmu, ki za Meyerja ni bil nikdar tako močan, kot v sedanjem trenutku, medtem ko je za Coatesa že v zatonu.

V drugi delovni skupini, ki je obravnavala družbenogospodarska vprašanja manjšin, je najprej prof. Vallusi prebral poročilo, ki ga je pripravil skupaj s prof. Klemenčičem o odprti meji in vlogi manjšine. Poročilo objavljamo na drugem mestu.

Sledila je razprava, v katero je najprej posegel prof. Hočevar, nato pa Stanislav Bolé, ki je dejal, da glede sodelovanja na gospodarskem področju med omejenimi področji in deželo Furlanijo - Julijsko krajino s Slovenijo in Jugoslavijo sploh bi dežela lahko storila marsikaj več, saj zdaleč niso bile izčrpane

vse možnosti. Slovenci smo prvi zarezali v to brazdo in bili nekakšni »pionirji« tega sodelovanja, danes pa nismo več zadovoljni z omejenostjo tega sodelovanja. Ne samo zato, ker specifična vloga manjšine ni upoštevana v celoti, pač pa tudi zaradi kakovosti gospodarskih odnosov, ki so še vedno omejeni zgolj na storitve in trgovino, medtem ko ni sledu o nujno potrebni industrijski kooperaciji z usklajevanjem posegov.

Za njegovim je bil vsekakor zanimiv poseg, ki ga je imel prof. Tavo Burat (Buratti), predsednik Združenja za obrambo ogroženih jezikov in kultur. Povabil je prisotne, naj si ogledajo karto jezikovnih in drugih manjšin v Italiji in ugotovijo, da so vnapred z najbolj nerazvitimi področji, s katerih je Italija vedno le črpala surovine in delovno silo, ni jih pa materialno in kulturno dvigala. Omenil je Sardinijo, Furlanijo in alpski lok, kjer so še vedno prisotne ozemelske in ljudske vojaške služnosti, in nepopolno revščino Grkov v Apuliji in Kalabriji. Obtožil je italijanske oblasti, da so na področ-

jih, naseljenih z manjšinami, izvajale klasično kolonialno politiko.

Prof. Bessaignet iz Nice je dalj časa govoril o tem, kako so se velike narodne države v Evropi razvile na osnovi geopolitične razdelitve iz prejšnjega stoletja. Na teh svojih, prej raznolikih, področjih sta tehnični napredek in urbanizacija privedla do izravnave razlik, med temi tudi jezikovnih.

Kashmi, iz Londona, je opozoril prisotne, predvsem Italijane in Jugoslovane, da imajo v Evropi nekaj skupnega — svoje izseljene delavce, ki so brez zaščite.

Prof. Zografski iz Makedonije je spregovoril o ustavnih in sistemskih spremembah zadnjih časov v Jugoslaviji, ki jamčijo manjšinam tudi na družbenogospodarskem področju popolno suverenost. Kajti formalnopravna zaščita, ki je ne spremljata gospodarski napredek in osamosvajanje, bi bila le prazna fraza. Jugoslavija je v sistemu samoupravljanja dosegla največ — neodvisnost v odločanju, ko manjšine na svojem o-

zemlju odločajo o lastni usodi.

Dr. Boileaujeva je orisala skupni izvleček študije, ki jo je pripravil sociološki inštitut v naši deželi glede predstav, ki jih imajo o sebi in drugih pripadniki različnih »etničnih« skupin. Med temi je našla — Slovence, Italijane, Furlane, Tržčane, Istrane, Bizjake iz Posočja itd.

Glede Slovencev je dejala, da se na podežlju čutijo (po analizi ankete) »celovitejši«, družbeno in perspektivno pa bolj ogroženi, medtem ko so »mešani« manj »celoviti«, zato pa se čutijo manj ogroženi.

O razrednih interesih, ki so v Španiji pogosto zatiranje Bakskov in kompromise s katalonsko buržoazijo, je spregovoril Rafael Ribo. Dejal je, da se tudi danes pozna infrastrukturna revščina sicer na virih bogatih področjih, kjer žive manjšine, ki jih frankistični režim v Španiji zatira.

O manjšini črnih priseljencev in delavcev v Veliki Britaniji je spregovoril prof. Gundara iz Londona, medtem ko je prof. Berberski spregovoril o vprašanju Romov, njihovega naseljevanja in preganjanja v Evropi.

Naj omenimo še, da so v imenu AILCDM, organizacije, ki jo vodi prof. Burat, razdelili osnutek zakona, ki ga organizacija posreduje parlamentu. V njem je v nekaj preprostih členih kodificirana osnovna jezikovna zaščita manjšin, glede katere zakonski osnutek zahteva, naj ga dežele iz-

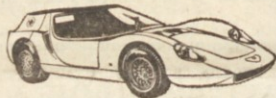
Januarja vsedržavnih kongres KPI

RIM, 13. — Na zadnji seji osrednjega vodstva KPI so razpravljali tudi o sklicanju 14. kongresa partije. Sklenili so, da bodo preizlagali na prihodnji seji centralnega komiteja in centralne nadzorne komisije sklicanje kongresa v januarju 1975.

AUTORALLY

Pahor Giorgio

Ul. Zonta, 3/A tel. 69-250
Avtopritikline — novosti PER-SONAL — domači in uvoženi nadomestni deli. Zastopnik avtomobilskih gum DUNLOP.

Obveščamo Vas, da se nadaljuje

MESEC PRODAJE OSTANKOV

do 31. julija

PAZITE NA ZNAK!

ENOBARVNI
JAQUARD
FANTAZIJA
TISKANINE IZ:
SILAN TREVIRA 2000
VOLNE
BOMBAŽA
MEŠANIH PREDIV

il negozietto

TRST

DREVORED XX. SETTEMBRA 16 - TELEFON 73.02.98

Slovinci hočemo varstvo

(Nadaljevanje s 1. strani)

ti v enklavo. O angažiranju velike večine Slovencev v boju za družbeno preobrazbo res ne more dajati nič dvomiti. In prav v tem boju izpričujemo vero v demokratski razvoj celotne družbe.

Obsojamo vsako diskriminacijo manjšin, zato ne pristajamo na različno ravnanje s posameznimi deli naše manjšine in na različno ravnanje naše manjšine v primerjavi z drugimi. Ne gre za mehanični prenos oblik zaščite in pravice, ampak gre za uveljavljanje istih načel, meril in stopenj na vse manjšine z upoštevanjem različnih razmer. Prepričani smo, da je v končni fazi dežela, gledano z današnjimi merili in izkušnjami, le najbolj primerna ustanova za uveljavljanje manjšin.

Slovenci smo danes glede priznanja pravic med dvema resnima omejevalnima realnostima. Gre za teritorialno omejevanje in za časovno raztegljivost.

Teritorialna omejevanje zadeva Beneško Slovenijo, ker tamkajšnjim Slovincem odrekajo status manjšine, zadeva pa tudi Slovence v mestih Trst in Gorica, ki jima v primerjavi s podeželjem omejujejo nacionalne pravice.

Časovna raztegljivost je v postopnosti, ki grozi, da bi se v primeru njenega uveljavljanja kodifikacija pravic in zaščita vlekla v nedogled.

Ne more biti stoletno ustrahovanje in zatiranje vseh oblik identifikacije beneških Slovencev danes vzrok za to, da se jim odreka enako ravnanje kot z drugimi Slovenci. Ne more biti protislovenska politika tržaške in goriske občine pred svetovno vojno danes vzrok za kratenje pravic slovenskim prebivalcem obeh mest. Ili mimo posledic nasilne asimilacije pred 1. svetovno vojno in mimo fašističnega nasilja pomeni v skrajni konsekvenci njegovo odobravanje. Zahteve Slovencev po enotnem ravnanju temeljijo torej na obojdi vsakega nasilja v preteklosti. Odklanjati asimilacijo danes pomeni, odklanjati načrtno asimilacijo v preteklosti in njene posledice.

Slovenci se zaradi tega ne moremo odreči »gledanju nazaj«. Preteklost obujamo zato, da osvetljujemo zgodovinsko resnico, ki je bila vzrok našega današnjega položaja v Trstu, Gorici in v Benetici.

Priznavamo, da deset let sem vlada vzhajajo, da ni več »sovražnega« in odklonilnega razpoloženja do nas in da so občine, pokrajini in dežela marsikaj storile v našo korist, kar so prej predvsem tržaška in gorška občina ter obe pokrajini odklanjali. Vse to oblikuje šele zadoščenje v zavesti pripadnikov naše skupnosti, kar pa še zdaleč ni gotovost in občutek varnosti, ki sta temeljna pogoja za preprečevanje narodne odtujenosti. Smisel globalne zaščite obstaja prav v tem,

da se ustvarita gotovost in občutek varnosti.

Se naprej se bomo borili, da ne bodo državni in deželni zakoni vsebovali določb proti našim narodnostnim interesom in da bodo nasprotno vsebovali določbe v našo korist. Toda naša temeljna zahteva ostane, da parlament in senat italijanske republike sprejmeta zakon, ki nam bo dal pravice in bo njegovo uveljavljanje skupaj z drugimi ukrepi gradilo v nas občutek enakosti s sosednjimi italijanske narodnosti.

Belci pa je v svojem govoru obravnaval tri plati manjšinske zaščite: načelo svobode v pluralistični družbi, način zaščite in sožitje.

Italijanska pluralistična družba se je zavedla, da obstoječe razlike niso vir težav, temveč so vrednote. To je osnovna ugotovitev in o njej morajo razmišljati tudi predstavniki manjšine. Obstajajo namreč različne stopnje »različnosti«, ki so pogojene z zgodovino, strnjeno, nastojlo naseljenosti, številom itd., kar vse označuje neko manjšino.

Na tej osnovi je Belci prešel na obravnavo sedanjega stanja in dejal, da ostaja odprto vprašanje o volji in značaju prebivalstva, kar se sedaj preučuje. Ni pa sprejemljiva zahteva po »povratku v prvotno stanje«, ker nasprotuje načelu svobode odločitev in ker bi načelo »povratka v prvotno stanje« bilo nevarno. Temeljno je, da se v popolni svobodi spoštujejo obstoječe različnosti.

V demokratični državi morata obstajati stvarnost in učinkovita zaščita manjšin, ki ne sme biti samo formalna, ker se lahko le tako v resnici izvaja načelo o enakosti.

Obveza za zaščito manjšine

(Nadaljevanje s 1. strani)

strezne zakonske ukrepe za rešitev problemov slovenske narodnostne manjšine v Furlaniji - Julijski krajini;

menijo, da lahko avtonomna dežela sporazumno z državo in na njeno pooblastilo opravi važno vlogo za popolno uresničitev zaščite in valorizacije slovenske narodnostne manjšine ob primeren upoštevanju predlogov in prispevkov krajevnih ustanov in zainteresiranega prebivalstva;

ponovno potrjujejo obvezo, ne glede na različna politična stališča, da branijo pozitivne cilje pomiritve in omikanega sožitja, ki so bili doseženi še posebno v zadnjem desetletju v Trstu in v deželi z odgovornimi prispevki in opozicijami ter obvezo, da ohranijo oziroma odprte pripravljeno

sti in demokratičnega razvoja, ki je potrebno, da bo vsak zakonodajni in upravni akt v korist slovenske narodnostne skupnosti dežanske in resnično učinkovit;

končno ponovno izražajo željo, ob priliki konference, v zvezi s prvim uradnim srečanjem med predstavniki dežele Furlanije-Julijske krajine in zastopniki Italijanov v Jugoslaviji ter v okviru potrebnega sosednjega državnega odnosov med sosednjima državama, da deželna in krajevna uprava in zainteresirane ustanove okrepijo odnose kulturnega sodelovanja z italijansko etnično skupnostjo v Jugoslaviji z namenom, da omogočijo valorizacijo bogastva in tradicije te skupnosti in v prepričanju, da so narodnostne manjšine priložnost za večje medsebojno spoznavanje, za boljše razumevanje in za kulturno bogatitev narodov, v okviru katerih manjšine živijo.

SLOVENIJALES

BREST CERKNICA

INDUSTRIJA POHIŠTVA - JUGOSLAVIJA

CELOTEN PROGRAM IZDELKOV INDUSTRIJE POHIŠTVA BREST CERKNICA
LAHKO KUPITE PO IZREDNO UGODNIH CENAH V »SALONU POHIŠTVA«
V CERKNICI. SALON POHIŠTVA JE ODPRT VSAK DAN NEPREKINJENO OD
9. DO 19. URE. OB SOBOTAH OD 8. DO 13. URE.

■ ZA DEVIZE 5% POPUSTA

■ BREZPLAČNA DOBAVA POHIŠTVA NA DOM

TELEFON: 061 — 791-200 — TELEX: 31-167